

**KOKEMUKSIA KOULULIIKUNNASTA NICARAGUALAISESSA
PIKKUKAUPUNGISSA**
Eero Lapinkero

Liikuntapedagogiikan
pro gradu -tutkielma
Syksy 2005
Liikuntatieteiden laitos
Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Eero Lapinkero. Kokemuksia koululiikunnasta nicaragualaisessa pikkukaupungissa. Jyväskylän yliopisto. Liikuntapedagogiikan pro gradu -tutkielma, 2005, 80 s.

Tutkimuksen tarkoituksena oli saada viitteitä Nicaraguan koululiikunnan sisällöistä ja tavoitteista. Tutkimus toteutettiin etnografisena tapaustutkimuksena perustuen osallistuvan havainnoinnin menetelmin kerättyyn aineistoon Nicaraguan matkalta kesällä 2003.

Aineisto koostuu tutkijan omista kokemuksista, avoimista kyselyistä opettajille (n=9) ja oppilaille (n=223), sekä Nicaraguan valtakunnallisista liikunnanopetuksen perusteista. Laadullisen tutkimuksen aineistossa asioiden yhdistämistä toisiinsa on pyritty saamaan helpommaksi ja mielekkäämmäksi havaintojen pelkistämisen ja erottelun kautta. Kyselyjä on analysoitu soveltamalla paradigma-analyysin periaatteita.

Nicaraguan liikunnanopetuksen perusteiden oleellisimpia kohtia on pyritty erittelemään ja yhdistämään niitä liikunnanopetuksen lähtökohtiin. Liikunnanopetuksen perusteita on luettu peilaten niitä oppilaan persoonallisuuden eri osa-alueita, psyko-motorista, kognitiivista ja sosio-emotionaalista vasten.

Omista matkakokemuksistani oleellisimmiksi nousevat köyhyys, eriarvoisuus ja ennakkoluulot. Koululiikunnassa silmiinpistävää oli välineiden puutteen lisäksi mm. vuorovaikutukselliset asiat, sotilaallisuus ja paikallisen kulttuurin vähäinen rooli.

Opettajien vastauksissa korostuvat liikuntapaikkojen ja -välineiden heikko taso sekä mielipiteiden kirjavuus Nicaraguan valtion antamista ohjeistuksista liikunnanopetukselle. Oppilaiden vastauksissa korostuvat koululiikuntaan tyytyväisien suuri joukko, mutta myös välineiden puute.

Avainsanat: koululiikunta, Nicaragua, kokemukset, tapaustutkimus, etnografia

TIIVISTELMÄ

SISÄLLYS

1	MATKAAN	
2	TUTKIMUKSEN TAUSTA	7
2.1	TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TEHTÄVÄT	7
2.2	METODOLOGISET LÄHTÖKOHDAT	7
2.2.1	Etnografinen tapaustutkimus	8
2.2.2	Tutkimuksen aineisto	10
2.2.3	Aineiston analysointi	11
2.3	TEOREETTINEN PERUSTA	12
2.4	LÄHDEKRITEIKKIÄ	12
3	TUTKIJANA KENTÄLLÄ	16
3.1	KULTTUURIHISTORIALLINEN KATSAUS NICARAGUAAN	16
3.2	JINOTEPEN KAUPUNKI	21
3.3	KOULUJEN KUVAUKSET	24
3.4	TUTKIJAN ARKEA	28
3.5	AINEISTON KERUU	29
4	KADULLA	32
4.1	ERILAISUUTTA JA ENNAKKOLUULOJA	32
4.2	KATULAPSET	35
5	LÄHTÖKOHTIA KOULULIIKUNNAN TARKASTELUUN	38
5.1	PERUSTEET LIIKUNNANOPETUKSELLE	39
5.1.1	Psykomotoriset ominaisuudet	39
5.1.2	Kognitiiviset ominaisuudet	40
5.1.3	Sosio-emotionaaliset ominaisuudet	40
5.1.4	Opetuksen suunnittelu	40
5.2	YHTEENVETOA	41
6	LIIKUNTATUNNILLA	43
6.1	OPETTAJAT KERTOVAT	45
6.1.1	Liikunnanopettajan työstä	46
6.1.2	Oppilaista	47
6.1.3	Liikuntapaikoista ja -välineistä	47
6.1.4	Liikunnanopetuksen ohjeistuksista	50
6.1.5	Oman työn kehittämistä	51
6.2	OPPILAAT KERTOVAT	51
6.2.1	Mieluisia asioita	51
6.2.2	Epämiellyttäviä asioita	53
6.2.3	Parannusehdotuksia	55

7	GRINGO OPETTAJA.....	58
7.1	KOULUN JALKAPALLOJOUKKUETTA	58
7.2	LIIKUNTATUNNILLA	59
8	PALUU KOTIKONNUILLE	61
8.1	KOULULIIKUNNAN POHDINTAA	61
8.1.1	Kuri, järjestys ja sotilaallisuus	62
8.1.2	Nicaragualainen kulttuuri ja liikunta	63
8.1.3	Vuorovaikutus	64
8.1.4	Tanssin asema.....	64
8.2	KÖYHYYS	65
8.3	TUTKIMUKSEN POHDINTAA	65
8.3.1	Tutkimusprosessi	65
8.3.2	Tutkimus ja minä	66
8.3.3	Kyselyt.....	68
8.4	KEHITYSNÄKYMÄ	68
	LÄHTEET	70
	LIITTEET	74

LIITE 1. Opettajien kysely

LIITE 2. Oppilaiden kysely

LIITE 3. Liikuntatuntien ajankäyttötaulukko, 6. lk.

LIITE 4. Tuntisuunnitelmat

1 MATKAAN

Toukokuussa 2003 nousin vaimoni kanssa Helsinki-Vantaan lentokentältä koneeseen, päämäärämme oli Väli-Amerikassa, Nicaraguan lounaisosassa sijaitsevassa Jinotepessä. Lentomme johti Amsterdamin, Miamin ja San Salvadorin välilaskujen jälkeen Managuaan, jonka nimi vei ajatuksiani jostain syystä synkkyyttä kohti – kehitysmaan miljoonakaupungissa eivät asiat yleensä ole kovin hyvin. Mielikuvaani ei kirkastanut se, että olin kuullut Nicaraguan olevan Väli-Amerikan köyhimpiä maita ja maanjäristyksen tuhonneen suuren osan sen pääkaupungista, ei myöskään se, että seitsemänkymmentäluvulla sattuneen järistyksen tuhoja ei ole tähän päivään mennessä saatu korjattua. Ennen lähtöäni olin lukenut hirmumyrsky Mitchistä, hyökyaalloista, lukuisista maanjäristyksistä sekä sodista, jotka olivat riepottelleet maata viimeistenkin vuosikymmenien aikana. Nicaraguan parhaimpia puolia ei siis mielikuvissani ollut turvallisuus.

Kahdenkymmenen kahden tunnin matkustamisen jälkeen katselin Latalalaisamerikkalaisen lentoyhtiön koneesta alas Managuaan, jonne olimme laskeutumassa. Valot, joita näin, eivät olleet kovin voimakkaita. Ne eivät olleet suorakulmaisten kortteleiden välisten katujen mukaan suorissa riveissä, kuten maiden pääkaupunkien valot yleensä. Lähemmäs maata laskeuduttuamme huomasin, ettei sähkövaloja ollut paljoakaan. Niitä oli vain muutamissa suuremmissa keskittymissä ja muuten siellä täällä – joissain taloissa ei ollenkaan – monet valoista olivatkin vain nuotioiden ja lyhtyjen liekkejä. Laskeutuminen väsyneenä pimeään tuntemattomaan ei voinut olla pelottamatta. Se ei voinut olla herättämättä kysymyksiä haluistani lähteä tällaiselle matkalle: uteliaisuus, kokemusten kerääminen, haaveilu, vapaaehtoistyö, halu auttaa – siinä muutamia mainitakseni.

Matkani tarkoitus oli mennä työskentelemään vapaaehtoisena Milavf -katulapsiprojektiin Jinotepen kaupunkiin kahdeksi kuukaudeksi, ja kerätä suunnitteilla olleeseen graduuni aineistoa katulasten liikunnasta. En saanut Milavf:ltä myönteistä vastausta ennen kaupunkiin tuloani, vaan ensimmäiset päivät vietin eräällä erityiskoululla tutustuen sen toimintaan. Muutaman päivän päästä saapumisestani Milavfin henkilökunta otti minuun yhteyttä ja pyysi mukaan. Lähdin ilomielin, mutta tutustuttuani toimintaan, huomasin

pääpainon muuttuneen varsinaisesta katulapsityöstä ennaltaehkäisevään toimintaan. Jouduin siis keksimään itselleni uuden tutkimuskohteen. Työssäni pääsin tutustumaan Jinotepen alueen kouluihin, opettajiin ja paikalliseen liikunnanopetukseen, joten päätin kohdistaa tutkimukseni koululiikuntaan.

Tämä pro gradu -työ on luonteeltaan etnografinen tapaustutkimus. Etnografiselle tutkimukselle ominaisesti kuvaan tutkielmassani oman kulttuurini edustajana toista kulttuuria. Tutkimuskohteen kaukainen sijainti on myös ominaista perinteiselle etnografiselle tutkimukselle. Tutkielmani perustuu osallistuvan havainnoinnin keinoin kerättyyn aineistoon Nicaraguan matkalta ja sen tarkoituksena on saada viitteitä Nicaraguan koululiikunnan sisällöistä ja tavoitteista. Raportointia tehdessäni olen pyrkinyt pitämään sen matkakertomuksenomaisessa muodossa. Keskityn kerronnassa alkuosan teoreettisen taustan ja tutkimuskentän olosuhteiden kuvaamisen jälkeen tutkimukseni kannalta oleellisimpiin paikkoihin ja tilanteisiin missä olin – kadulla, koululla sekä liikuntatunnilla ja opettamassa. Pyrin pohtimaan sekä matkan varrella että tutkielmani lopussa nicaragualaiselle liikunnanopetukselle tyypillisiä asioita ja paikallista kulttuuria unohtamatta tutkimusprosessia, aineistoa sekä omaa rooliani tutkimuksen toteuttajana.

2 TUTKIMUKSEN TAUSTA

2.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tehtävät

Tutkimukseni tarkoituksena oli saada viitteitä Nicaraguan koululiikunnan sisällöistä ja tavoitteista omien kokemusten, tutkimuksen kohteena olevien koulujen avaamien aineistojen, sekä valtakunnallisten liikunnanopetuksen perusteiden kautta. Aineisto kerättiin laadullisena tapaustutkimuksena.

Tutkimuksessa kysyn aineistolta, mitä opettajat ja oppilaat kertovat koululiikunnasta? Lisäksi kysyn, miten omat kokemukseni suhteutuvat opettajien ja oppilaiden kokemuksiin sekä liikunnanopetuksen perusteisiin?

2.2 Metodologiset lähtökohdat

Tutkimukseni sijoittuu laadullisen tutkimuksen kenttään ja on luonteeltaan etnografinen tapaustutkimus. Se nojaa kulttuuriantropologisen tutkimuksen perinteeseen, koska tutkimuskohde on Euroopan ulkopuolinen ja käsittelytapa holistinen pyrkiessäni käsittelemään kaikkea yhtenä kokonaisuutena omassa ympäristössään. Etnografisen tutkimuksen piirteet ilmenevät tässä tutkimuksessa osallistuvan havainnoinnin menetelmin kerättynä aineistona. Piirteet tulevat esiin myös tavassa, jolla tutkimaan lähdettiin – tutkimaan jotakin kaukana kotoa olevaa tuntematonta. (Grönfors 1982, 11 – 40; Syrjäla & Numminen 1988, 24 – 37.)

Koska aineisto perustuu kokemuksiin – sekä omiin, että muiden – tutkimukseni edustaa osaltaan fenomenologista tiedonkäsitystä. Induktiivinen logiikka ilmenee tutkimuksessani aineistolähtöisyytenä sekä tiedonmuodostuksen suuntana erityisistä yksityiskohdista kohti yleistä. (Grönfors 1982, 11 – 40.)

Matkalle lähtiessäni olin suunnitellut kerääväni aineistoa osallistuvan havainnoinnin menetelmin kirjoittaen havainnoistani ainakin kenttäpäiväkirjaa ja valokuvaamalla. Kaikki muut aineistonkeruut, kuten avoimet kyselyt, suunnittelin vasta paikan päällä. Kotiin palattuani katsoin, mitä matkalta oli tarttunut mukaan ja mitä aineistosta nousi esiin. Aineistolähtöisyys näkyy myös siinä, että metodikirjallisuudesta poimittuja analysointimenetelmiä on sovellettu palvelemaan juuri tämän tutkimuksen aineistoa.

2.2.1 Etnografinen tapaustutkimus

Tapaustutkimukselle on ominaista, että sen tapahtumia ja kerättyä aineistoa ei voi erottaa niiden ajasta eikä paikasta, ympäristöstään eikä kulttuuristaan. Tapaustutkimuksen ongelmien asettelu tapahtuu vähitellen tutkimuksen edetessä ja ongelmat täsmentyvät tutkijan havaintojen pohjalta. (Syrjälä & Numminen 1988, 7 – 8; 16.)

Tutkimussuunnitelmani ennen Nicaraguan matkaani oli varsin väljä, kuten kenttätutkimuksen luonteeseen kuuluu (ks. Grönfors 1982, 40 – 56). Mielenkiintoni kohdistui alussa katulasten liikuntatoimintaan – olinhan menossa vapaaehtoistyöhön katulapsiprojektiin.

Olosuhteet eivät olleet otolliset katulasten liikuntatoiminnan tutkimiseen, vaan ne mahdollistivat paremmin koululiikuntaan tutustumisen. Tutkimukseni sai tällöin Stenhusen (1985) luonnehtimaa tapaustutkimukselle tyypillistä opportunistista luonnetta (Syrjälä & Numminen 1988, 10), kun projektin pääpaino olikin katulapsityön sijasta lähinnä ennaltaehkäisevässä toiminnassa. Toiminnan puitteissa teimme yhteistyötä alueen koulujen kanssa ja järjestimme koululaisille iltapäivätoimintaa. Pääsin tutustumaan alueen kouluihin ja tutkimukseni kohde muuttui siten olosuhteiden vuoksi katulapsien liikunnasta koulujen liikuntatoimintaan. Kiinnostukseni tutkimuksellisessa mielessä ei kuitenkaan ollut vielä tarkasti määrittynyt, joten keräsin aineistoa laaja-alaisesti: oppilaiden kokemuksia koululiikunnasta, opettajien kokemuksia työstään sekä liikunnan opetuksen opetussuunnitelmia. Stenhusen (1985) luonnehtimaa opportunistisuutta (Syrjälä & Numminen 1988, 10) tutkimuksessani näkyy myös siinä, että kaikkea matkan aikana suunnittelemani tiedonhankintaa en voinut toteuttaa – esimerkiksi vierailua Leonin yliopistossa, jossa kuulopuheiden mukaan järjestettiin liikunnanopettajien koulutusta –

vaan tietoja etsin sieltä mistä se oli mahdollista ja minne pääsy oli järjestettävissä: kouluilta, ministeriöstä, ihmisiltä.

Crossleyn ja Vulliamyn (1984) mukaan tapaustutkimuksen lähtökohtana pidetään yksilön kykyä tulkita inhimillisen elämän tapahtumia ja muodostaa merkityksiä maailmasta, jossa hän toimii (Syrjälä & Numminen 1988, 8). Pyrin tutkimuksessani tulkitsemaan matkani aikaisia tapahtumia omassa ympäristössään, irrottamatta niitä kontekstistaan. Syrjälä ja Numminen (1988, 8-9) kertovat tapaustutkimuksen olevan kokonaisvaltaista ja systemaattista kuvausta ilmiön laadusta, mutta myös konkreettista, elävää ja yksityiskohtaista tulkintaa todellisuudesta. Tutkimuksen aineiston luonteen takia, raportointimuodoksi tuntui luonnolliselta valita matkakertomuksellinen muoto, jossa teoria ja tutkimusaineisto kulkevat rinnakkain pyrkien vuoropuheluun toistensa kanssa. Kirjoitustavalla yritän päästä mahdollisimman lähelle kyseisiä tapaustutkimuksen määritelmiä: konkreettisuutta, elävyyttä ja yksityiskohtaista tulkintaa. Koska tutkijana oma persoonallisuuteni on koko tutkimusprosessin aikana vahvasti läsnä, tämä työ ilmentää väistämättä jollain tavalla arvojeni ihmisenä, sillä tapaustutkimus on Syrjälän ja Nummisen (1988, 11) mukaan arvosidonnaista tutkijan arvomaailman ollessa yhteydessä siihen näkemykseen, jonka hän muodostaa tutkittavasta ilmiöstä.

Alasuutarin (1994, 68) mukaan empiirisen tutkimuksen havainnot ei pidetä koskaan varsinaisina tuloksina, eli asioita ei oteta sellaisina kuin miltä ne näyttävät. Puhutaan pikemminkin johtolangoista, joita tulkitsemalla pyritään löytämään havaintojen takaa niiden merkityksiä omassa kontekstissaan. Havaintojen taakse pääseminen on tutkijalle haasteellista. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, etten tutkimuksessani pitäisi haastateltavien vastauksia totuudenmukaisina, vaan sitä, että tutkijana pidätän oikeuden tulkita ja arvioida vastausten laatua ja oikeellisuutta. Syrjälän ja Nummisen (1988, 25) mukaan etnografisessa tapaustutkimuksessa tutkija osallistuessaan ja havainnoidessaan muodostuu itse pääasialliseksi tiedon lähteeksi, jolloin hänen on tultava osaksi tutkimaansa tilannetta, eikä hän koskaan ole samanlainen kenttätyön lopussa kuin sen alussa.

2.2.2 Tutkimuksen aineisto

Tutkimukseni aineisto perustuu omiin kokemuksiini Nicaraguan matkalta, jotka ovat saaneet kirjoitetun muotonsa lähinnä kenttäpäiväkirjassa, mutta myös muina vihkoon tehtyinä muistiinpanoina, kuten esim. tutkimuksen hahmotelmina sekä opetustuokioiden suunnitelmina. Kenttäpäiväkirjan sekä muut muistiinpanot ja suunnitelmat kirjoitin kahteen A4-kokoiseen ruutuvihkoon. Kenttäpäiväkirjan puhtaaksikirjoitetussa versiossa on tekstiä 18 sivua rivivälillä 1 kirjoitettuna.

Kenttäpäiväkirjan rooli tutkimuksessani on keskeinen omien kokemusteni jäsentäjänä sekä mieleen palauttajana, sillä sen lukeminen esimerkiksi raportointia tehdessäni johti ajatuksiani useisiin merkityksellisiin tapahtumiin ja tilanteisiin, joista en ollut siellä maininnut. Kenttäpäiväkirjan avulla pystyin kirjoittamaan tilanteista myös jälkikäteen.

Olellaisena osana tutkimukseni aineistossa omien kokemusteni lisäksi ovat puolistrukturoidut avoimet kyselyt, joihin vastattiin kirjallisesti. Opettajien kyselyihin (Liite 1) vastasi kuudesta eri koulusta yhdeksän liikunnanopettajaa, joista kahdeksan oli miehiä ja yksi oli nainen. Nainen opetti erityiskoulussa, kolme miehistä Suomen peruskoulun yläluokkia ja lukiota vastaavassa oppilaitoksessa (secundaria) sekä viisi muuta alaluokilla (primaria). Oppilaiden kyselyihin (Liite 2) vastasi neljästä koulusta yhteensä 223 oppilasta. Tekstiä opettajien kyselyistä kertyi noin kuusi sivua ja oppilaiden kyselyistä noin 20 sivua rivivälillä 1 kirjoitettuna.

Kenttäkosketuksen luomisessa minua auttoivat alkuun Milavfin henkilökunta, joiden mukana aluksi vierailin kouluilla. Vierailujen tuloksena pääsin lähemmäksi tutkimukseni kannalta oleellisia henkilöitä – liikunnanopettajia, joiden työtä seurasin – ja oppilaita, joista jotkut olivat osallisena myös opetustuokioissani.

Tärkeäksi avainhenkilöksi nousi englanninkielen opiskelija Christian Uriarte, jonka kanssa vietimme usein vapaa-aikaa, ja jonka perheen luona asuimme viimeiset kolme viikkoa. Hän näytti meille paikkoja lähialueelta – maaseutua, luontoa, kaupunkeja, nähtävyyksiä – ja usein bussimatkoilla keskustelimme hänen kanssaan esimerkiksi kulttuurisista, mutta

myös koulunkäyntiin liittyvistä asioista. Christian auttoi minua myös liikunnan opetussuunnitelmien etsimisessä ministeriöstä sekä siellä asioimisessa.

2.2.3 Aineiston analysointi

Aineiston analysoinnissa pyrin havaintojen pelkistämisen ja erottelun kautta saamaan havaintojen yhdistämisen niiden asiayhteyksiinsä helpommaksi ja mielekkäämmäksi (ks. Grönfors 1982, 160; Alasuutari 1994, 28 - 34). Dokumentteja omista kokemuksistani, kuten kenttäpäiväkirjaa analysoin itselleni käyttökelpoisempaan muotoon erottelemalla osioita ja yhdistämällä samaan aihepiiriin kuuluvia.

Havainnointini kohdistui kuuteen kouluun Jinotepen kaupungin noin paristakymmenestä koulusta, kyselyihin vastasi opettajia ja oppilaita neljältä koululta, joten aineiston perusteella en yleistä tutkimukseni tuloksia näitä tapauksia suurempaan kokonaisuuteen. Vasta verrattuani valtakunnallisia liikunnanopetuksen perusteita kouluilta keräämääni aineistoon ja omiin kokemuksiini, saan joitain viitteitä koululiikunnan sisällöistä ja tavoitteista Nicaraguassa.

Avoimien kyselyiden vastaukset sekä Nicaraguan liikunnanopetuksen perusteet käänsin espanjan kielen opettajani Miguel Lópezin avustuksella sellaiseen muotoon, jossa en pyrkinyt sanatarkkaan käännökseen vaan asiasisällön ymmärtämiseen.

Vastauksia olen analysoinut soveltamalla paradigma-analyysin periaatteita aineistooni. Polkinghornen (1995) mukaan paradigma-analyysi on prosessi, jossa tutkija etsii keskeisiä teemoja, tyyppisiä tai tyypillisiä esimerkkejä kertomuksista, joita ryhmät tai yksittäiset henkilöt ovat kertoneet samasta asiasta (Innanen 2001, 42). Vaikka tein kyselyjä usealla koululla, usealle opettajalle ja suurelle joukolle oppilaita ja täten aineistossani on tavallaan monia tapauksia – pyrin lopulta käsittelemään kaikkea holistisesti yhtenäisenä kokonaisuutena osana muuta aineistoa (ks. Yin 1994, 38 – 39; Syrjälä & Numminen 1988, 26).

2.3 Teoreettinen perusta

Tulkitessani tutkielman aineistoa, taustalla ovat väistämättä kokemukseni Nicaraguan matkalta. Esimerkiksi havainnoidessani kouluilla olivat liikuntatunnit ensivaikutelmaltaan erittäin sotilaallisia: oppilasmuodostelmia, käskyjä ja suorituksia pillinvihellyksistä. Tämän perusteella eräinä aineiston lukulaseina ovat teoriat oppimis- ja ihmiskäsityksistä.

Nicaragualaisen kulttuurin vähäinen esilläolo koululiikunnassa johdattaa lukemaan aineistoa myös globalisaation teoriaa ja maan kolonialistista historiaa vasten. Mikä on oman kulttuurin merkitys nicaragualaiselle ja miten se näkyy esimerkiksi koulun liikuntatunnilla?

Keskeinen rooli aineiston tulkinnassa on koulutukseni aikana kerääntyneellä tiedolla ja muotoutuneilla käsityksillä liikunnanopetuksesta. En voi kuitenkaan jättää huomiotta Nicaraguan asemaa kehitysmaana sekä sen taloudelliseen tilanteeseen ja lapsen asemaan liittyvää problematiikkaa. Myös maan historialliset tapahtumat antavat pohjaa tulkita aineistoa ja johdattavat minua pohtimaan asemaani valkoisena miehenä maassa, joka satoja vuosia sitten oli espanjalaisten siirtomaana ja myöhemmin vahvasti Yhdysvaltojen vaikutuksille alttiina. Pyrin siis peilaamaan aineistoani – opettajien ja oppilaiden vastauksia, opetussuunnitelmia ja omia kokemuksiani – soveltuvien osin mainitsemieni teorioita vasten.

Vaikka tutkielmani teoreettisena perustana olen maininnut suuria, jopa maailmoja syleileviä asioita, kuten ihmiskäsitys, globalisaatio, kolonialismi, köyhyys, katulapset ja maailmantalous, pyrin välttämään suurempien tulkintojen ja johtopäätösten tekemistä kuin aineistoni antaa mahdollisuuden. Sen sijaan kurkotan ajoittain aineistoni ulkopuolelle kyseenalaistamalla siitä nousevia asioita sekä asettamalla sille lisäkysymyksiä.

2.4 Lähdekritiikkiä

Tutkimusaineisto koostuu osallistuvan havainnoinnin menetelmillä kerätystä tiedosta, kenttäpäiväkirjasta, avoimista kysymyksistä opettajille ja oppilaille sekä valtakunnallisen

liikunnan opetuksen perusteista. Käytän tutkielmassani myös valokuvia lähinnä havainnollistamistarkoituksessa.

Matkalla tein viikooni monentasoisia muistiinpanoja, jotka mitkään eivät kuitenkaan ole täysin todellisuutta vastaavia dokumentteja vaan minun tutkijana luomaa kuvausta kohteesta (ks. Clifford 1991, 58; Ylönen 2000, 8; Ylönen 2004a, 20). Sekä muistiinpanojen sattumanvarainen tekeminen, että jopa havaintojen sattumanvaraisuus saavat aikaan aineiston vääristymistä, mutta toisaalta monet sattumasta aiheutuneet havainnot ja kokemukset saattavat rikastuttaa aineistoa (Johnson & Johnson 1991, 171 – 172). Tällaisia kokemuksia sain esimerkiksi Instituto Juan José Rodríguezin koulun opettajien yhteisestä toiminnasta, kun minua pyydettiin koulun opettajien jalkapallojoukkueeseen pelaamaan toista koulua vastaan.

Koin matkani aikana kielivaikeuksia varsinkin sen ensimmäisinä viikkoina. Vaikka ennen matkaani opiskelin neljä opintoviikkoa espanjankielen alkeita, opin paikallisesta kulttuurista ja kielestä parhaiten kuitenkin juuri matkani aikana. Matkani jälkeen opiskelemani kuusi opintoviikkoa espanjaa auttoivat keräämäni materiaalin lukemisessa. Opettajien ja oppilaiden kirjoittamien vastausten käännökset espanjankielestä suomenkieleen saattavat silti sisältää väärinymmärryksiä, sillä mm. Ylönen (2004a, 20) mukaan kieli on aina sidoksissa edustamaansa kulttuuriin.

Espanjan kielen opettajani Miguel López auttoi minua espanjankielisen materiaalin kääntämisessä, mutta lopullisen ratkaisun tulkinnoista tein minä itse. Opettajien vastaukset olivat pääosin selvällä käsialalla kirjoitettua ja ymmärrettävää espanjankieltä, mutta silti ajoittain huonoa kieltä, sisältäen huomattavan määrän kirjoitusvirheitä. Oppilaiden vastausten kirjoitusasu vaihteli laidasta laitaan; sanojen oikeinkirjoittaminen tuotti useille hankaluuksia ja siten minulle tulkintavaikeuksia; yleistä oli esimerkiksi v- ja b- kirjainten käyttäminen toistensa sijasta.

Vaikka koin matkani aikana päässeeni erittäin hyvin mukaan Jinotepeläiseen elämäntyyliin ja paikallisen kulttuurin ja tapojen kanssa tutuiksi, luulen kahden kuukauden matkani aikana jääneen myös paljon näkemättä. Asemani länsimaalaisena vieraaseen kulttuuriin

saapuneena, verrattuna paikallisen kulttuurin edustajaan, vaikuttaa väistämättä asioiden tulkintaan ja merkityksiin.

Ensimmäisinä parina viikkona oloni oli kuin elämysmatkailijalla: tuntui, että koko ajan kohtaa uusia tilanteita, uusia ihmisiä, näkee ja kuulee uusia asioita, maistaa ja haistaa ja tuntee – vastaanotin uutta tietoa ja informaatiota joka aistin välityksellä. Turistina olo loppui ja arki tuli vähitellen, kun olin alkanut tottua uuteen ympäristöön; vaikuttiko tottuminen myös havainnointiin?

Kun on elänyt tarpeeksi kauan vieraassa kulttuurissa ja uudessa ympäristössä, silmät eivät ole enää niin avoimet kuin alussa. Paikallisiin tapoihin, ihmisiin, ääniin ja tavallisiin asioihin on tottunut jo tässä vaiheessa. Esimerkiksi kadulla kävellessä olo tuntuu melkein yhtä arkiselta kuin matkalla kotoa liikunnalle.

(Kenttäpäiväkirja 2003.)

Etnografisen tutkimuksen kenttätöjaksen pituutena kaksi kuukautta on totuttua lyhyempi. Ideaalitulanteessa tutkija palaisi vuosien jälkeen kentälle tarkistamaan materiaalinsa pätevyyttä (Ottenberg 1991, 148). Tämä ei tutkimukseni toteuttamisessa ollut kuitenkaan mahdollista, vaan ainoaksi mahdollisuudeksi vierailta Nicaraguassa tämän tutkimukseni puitteissa jäi kesä vuonna 2003.

Liikunnan opetuksen opetussuunnitelmia etsin aluksi kouluilta, mutta turhaan. Lopulta löysin niitä Koulutus-, kulttuuri- ja urheiluministeriöstä (Ministerio de Educación, Cultura y Deportes, MECD) Jinotepestä. Sain materiaalia kopioitavakseni, mutta koska kouluilta ei löytynyt esimerkiksi liikunnanopetuksen perusteita (Liite 1), eivät ne ehkä vielä olleet käytännön toteutuksessa muuallakaan maassa. Kuulopuheiden mukaan Leónin yliopistossa, joka sijaitsi muutaman sadan kilometrin päässä asuinpaikastamme, oli meneillään liikunnan opettajien koulutusta. Leónissa en kuitenkaan suunnittelusta huolimatta ehtinyt matkani aikana vierailemaan.

Koska tutkielmani aineisto nojaa pääosin omiin kokemuksiini, on oma persoonallisuuteni koko tutkimusprosessin aikana vahvasti läsnä. Myös arvomaailmani on yhteydessä niihin näkemyksiin, joita muodostan kyseisistä ilmiöistä. Täten objektiivinen tieto ole perinteisessä mielessä mahdollista, vaan tässä tapauksessa olen tutkijana itse pääasiallinen

tiedon lähde. (ks. Syrjälä & Numminen 1988, 25; Ylönen 2004b.) Muistiinpanojen lisäksi tutkijalle jää mieleen paljon asioita, joita hän ei ole kirjoittanut ylös. Nämä muistikuvat muokkautuvat ajan mittaan ja saattavat vaikuttaa myös kirjoitustyöhön ja tulkintoihin, joita jälkikäteen tehdään muistiinpanojen perusteella. (Ottenberg 1991, 144 - 146.) Aineisto alkaa siis tavallaan elää omaa elämäänsä – miten sitten voin saada siihen jonkinlaista otetta (ks. Ylönen 2004a, 21; Ylönen 2004b, 14)?

3 TUTKIJANA KENTÄLLÄ

Kuva 1. Nicaragua Väli-Amerikassa.

3.1 Kulttuurihistoriallinen katsaus Nicaraguaan

Luonnonolot

Nicaragua sijaitsee Keski-Amerikan kannaksen leveimmässä kohdassa. Se on alueen suurimpia maita rajanaapureinaan luoteessa Honduras ja etelässä Costa Rica. Moskiittorannikoksi kutsutulta Karibianmeren rannalta alkavat itäiset tasangot. Sieltä maa on pääasiallisesti soita ja laguuneja kohoten kohti länttä Nicaraguajärven ja Managuajärven taakse lähellä Tyynenmeren rannikkoa Nicaraguan läpi kulkevaan Keski-Kordillieerien vuorijonoon. Tällä alueella on lähes 30 tulivuorta, joista osa on toimivia aiheuttaen alueelle uhkan maanjäristyksistä. (Hagget 1996, 16; Honkala 2004, 205.)

Kuva 2. Nicaraguan kartta.

Nicaraguan ilmasto on trooppinen. Karibianmeren rannikolla voi sataa jopa 6000 mm vuodessa. Tyynenmeren puolella, jossa pääkaupunki Managua sijaitsee, sademäärät ovat alhaisempia ja ilma on kuumempaa ja kuivempaa. Managuan keskilämpötila tammikuussa on 26 ja heinäkuussa 30 astetta celsiusta – ylängölle noustaessa lämpötilat ovat alhaisempia. Suurin osa Nicaraguan länsipuoliskosta on savannia ja itäpuolisko trooppista sademetsää. (Hagget 1996, 16; Honkala 2004, 205.)

Elinkeinot ja teollisuus

Tekstiili- ja elintarviketeollisuus ovat Nicaraguan tärkeimmät teollisuusalat, sillä niitä varten tarvittavat raaka-aineet saadaan kotimaasta. Kotimaan kulutusta varten pienviljelijät kasvattavat hedelmällisillä tulivuorten rinteillä maissia, riisiä ja papuja myydäkseen niitä kaupunkien toreilla. Suurmaanomistajien plantaaseilla viljellään vientiä varten kahvia, puuvillaa, sokeriruokoa ja tupakkaa. (Hagget 1996, 16; Otavan oppimateriaalit 2005.)

Lähes puolet maan pinta-alasta on metsien peittämää, ja niistä saadaan jonkin verran vientiin huonekaluiksi soveltuvia kovia ja kauniita puulajeja. Sekä metsä- että kalataloudessa on edelleen suuria käyttämättömiä mahdollisuuksia. Maan kallioperässä on muun muassa kultaa, hopeaa ja kuparia. Nicaraguan kaivostyö ja teollisuus ovat varsin kehittymättömiä, joten toistaiseksi niitä on hyödynnetty vain vähän. Liikenneolot ovat huonot lukuun ottamatta maan länsiosaa, sielläkin vain puolet teistä on sateella kulkukelpoisia. (Hagget 1996, 16; Otavan oppimateriaalit 2005.)

Kuva 3. Tie poikki Jinotepen lähistöllä kesäkuussa 2003.

Historiaa lyhyesti

Kautta historian Nicaragua on ollut läpikulkumaa Pohjois- ja Etelä-Amerikan, sekä Karibian ja Tyynen valtameren välillä. Varhaisimmat löydökset Nicaraguan maalla asuneista ihmisistä ovat noin 5000 vuotta sitten lämpimään laavaan painautuneet jalanjäljet. 1500-luvulla Espanja valloitti Nicaraguan samoin kuin sen naapurit – itsenäisyyden se saavutti vuonna 1838. Poliitiikan johdossa olivat myöhemmin konservatiivit ja liberaalit. Yhdysvallat lähetti kahteen otteeseen asevoimia tukemaan konservatiivien hallituksia. Vuodesta 1934 vuoteen 1979 maata hallitsi ankara sotilashallitus, jossa Somozan perhe piti valtaa. Kapinalliset joukot saivat vuonna 1979 sisällissodan runtelemassa maassa vallan muodostaen vasemmistolaisen sandinistihallituksen. 1980-luvulla maassa riehui sisällissota ja vuoteen 1990 saakka

Yhdysvallat tukivat contra eli uutta sandinistihallitusta vastustaneita sissejä, joita Yhdysvaltalaiset kouluttivat naapurimaassa Hondurasissa. Contriin vetäytymistä vuonna 1990 seurasivat vaalit, joissa vallan sai opposition liittouma, Kansallinen Oppositiounioni UNO. Vuoden 1996 vaaleissa UNO-liittoutuma hajosi ja sen vaikutusvaltaisimpuolue, kansallinen liberaalipuolue (PLN) nosti sandinistien Daniel Ortegaa vastaehdokkaaksi Arnaldo Alemániin, joka voitti vaalit. Alemániin hallinto oli maailmanpankin tutkimusten mukaan koko Latinalaisen Amerikan korruptoitunein. Vuoden 2001 presidentin vaalit voitti Alemániin varapresidenttinä toiminut Enrique Bolaños Geyer. Hän otti presidentin tehtävät vastaan vuonna 2002 ja asetti tärkeimmiksi tehtävikseen korruption kitkemisen, työllisyyden lisäämisen ja köyhyyden vähentämisen. (Hagget 1996, 16; Suomi-Nicaragua -seura 2003.)

Väestö

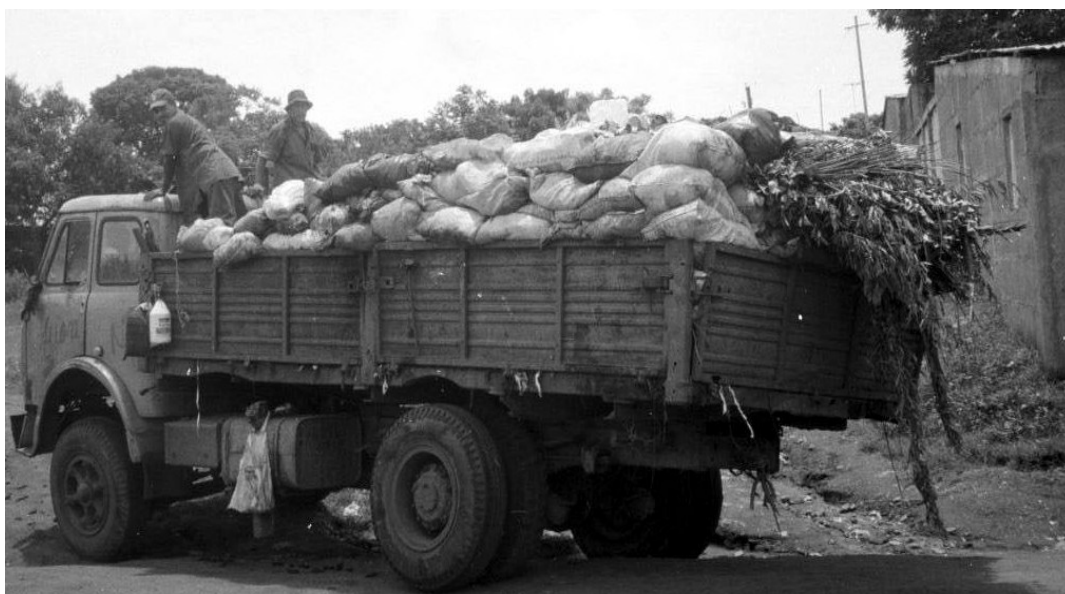
UNFPA:n (2003) mukaan Nicaraguassa on asukkaita 5,5 miljoonaa (2003), ja väestön määrän ennustetaan kaksinkertaistuvan vuoteen 2050 mennessä. Unicefin mukaan odotettavissa oleva elinikä on 69 vuotta (2002). (Ulkoasiainministeriö 2004.) Suurin osa väestöstä on intiaanien ja eurooppalaisten jälkeläisiä, mestitsejä, valkoisia on 15 prosenttia, intiaaneja 4 % ja loppuosa väestöstä on mustia. Valtauskonto on roomalaiskatolisuus. Suurin osa nicaragualaisista asuu suuren hautavajoaman alueella maan länsiosassa, siellä sijaitsevat myös maan suurimmat kaupungit. Tiheää asutusta on myös maan keskiosan ylängöillä. (Hagget 1996, 16; Otavan oppimateriaalit 2005.)

Terveydenhuolto, hygienia

Liikkeellä on silmätulehdusta (...) Milavfin paikallisista työntekijöistä kaikki ovat sairastaneet sen, mutta meistä suomalaisista ei kukaan (...) Silmätulehdusta sairastavilla on kaikilla kankainen rätti, joilla he pyyhkivät kutiavia silmiään – mielestäni ei kovin hygieenistä! Paikallisiin tapoihin kuuluvat kättely ja poskisuudelmat saavat epidemian leviämään kulovalkean lailla. (Kenttäpäiväkirja 2003.)

Asumukset, hygienia ja vesihuolto ovat yleisesti heikkoa tasoa ja trooppiset taudit yleisiä (Hagget 1996, 16). United Nations Development Programmen mukaan Nicaraguan väestöstä on ilman puhdasta vettä 23 prosenttia (Ulkoasiainministeriö 2004).

Terveysthuolto on heikkoa tasoa. Lääkäreiden ja sairaanhoitajien määrässä on Nicaragua huomattavasti esimerkiksi Suomea jäljessä. Nicaraguassa vuosina 1992 - 1995 oli 82 lääkärinä ja 56 sairaanhoitajaa, Suomessa 269 lääkärinä ja 2184 sairaanhoitajaa sataatuhatta asukasta kohden. (United Nations Development Programme 2000, 194 – 197.)

Kuva 4. Jätehuoltoauto Jinotepessä kesäkuussa 2003.

Koulutus

Lukutaitoisten osuus Nicaraguan 15 vuotta täyttäneestä aikuisväestöstä oli vuonna 1998 67,9 prosenttia (United Nations Development Programme 2000, 194 – 197) ja Unicefin (2003) mukaan vuonna 2000 64 % (Ulkoasiainministeriö 2004). Koulunkäynti jää Nicaraguassa noin joka toiselta kesken ennen viidettä luokkaa (United Nations Development Programme 2000, 194 – 197). Julkiset koulutusmenot prosentteina bruttokansantuotteesta ovat vaihdelleet vuosina 1995 – 2000 noin 4 ja 5 % välillä. Suomen vastaava luku vuosina 1995 – 1997 oli 7,5 %. (United Nations Development Programme 2000, 194 – 197, Ulkoministeriö 2004.)

Bruttokansantuotteen määrä Nicaraguassa asukasta kohden on noin 2000 US\$, mikä on vain noin kymmenesosa Suomen noin 20000 US\$ vastaavasta (United Nations Development Programme 2000, 157 – 160). Kun lukuja vertaillaan, huomataan, että koulutukseen käytettävät menot ovat Nicaraguassa vain murto-osa Suomen vastaavista, minkä voi ajatella heijastuvan suoraan mm. lukutaitoisten määrään.

3.2 Jinotepen kaupunki

Kuva 5. Jinotepe Nicaraguassa.

Jinotepen on sanottu olevan charmikas pikkukaupunki. Se sijoittuu Nicaraguan Tyynen valtameren puoleisen rannikon keskiosaan vajaan 40 kilometrin päähän Managuasta ja muista tärkeistä kaupungeista, kuten Rivas, Masaya ja Granada. Jinotepe sijaitsee korkeammalla kuin Managua, ja sen puhtaampi, viileämpi ja raikkaampi ilma tekevät olemisen helpommaksi verrattuna ilmanalaltaan kuumempaan ja tukalampaan pääkaupunkiin. Läheltä kaupunkia löytää upeita hiekkarantoja, luonnonpuistoja sekä kuivaa trooppista sademetsää. (Chang 2004.)

Kuva 6. Jinotepén tori.

Jinotepén kaupungin ytimeen sijoittuvat keskuspuisto ja kirkko, joiden liepeiltä alkavalla torilla paikalliset asukkaat myyvät ja ostavat ruokaa: lähinnä riisiä, papuja ja hedelmiä, mutta myös esimerkiksi vaatteita ja päivittäistavaroita. Torin keskipäivän tungoksessa ja ahtailta kujilla sain tottua väistelemään kojujen peltikattojen kulmia, enkä voinut välttyä paahtavan auringon paisteesta lojuvien ruokien ja jätteiden hajujen sekamelskalta. Sain alkupäivinä kokea, kuinka valkoiselle miehelle kaikki oli aluksi kalliimpaa, hintojen ollessa lopulta kuitenkin neuvoteltavissa.

Kuva 7. Jinotepén kaupungin kartta.

Jinotepén ydinkeskusta on ruutukaava-alueita ja muodoltaan noin kilometrin kantiltaan oleva neliskulmainen alue (ks. Kuva 7). Talot ovat pääosin yksikerroksisia. Kortteleissa voi muutaman kymmenen metrin matkalta löytää toistaan erilaisempia kotien ja kioskien julkisivuja. Chang (2004) kuvailee www-sivuillaan Jinotepessä olevan ns. vanhan maailman tuntua, sillä keskusta on kokonaisuudessaan pikkukatujen ja vanhojen talojen

aluetta, jotka luovat 1900-luvun alun tunnelmaa. Jinotepe on tunnettu myös taiteilijoiden, maalareiden ja runoilijoiden kaupunkina (Chang 2004).

Kaupungin sisällä liikuttaessa yleinen tapa oli mennä taksilla. Kuljettajat haalivat matkustajia kyytiinsä äänitorvien tööttäyksin ja kysyvin käsimerkein. Kaupungin sisällä liikuttaessa yhden matkan taksa oli kiinteä: 4 cordobaa, eli noin 30 eurosenttiä. Kaupungin ulkopuolelle ja muihin kaupunkeihin liikuttaessa bussit olivat yleisin vaihtoehto. Bussi oli usein tavallinen pakettiauto, jonka tavaratilaan oli sijoitettu penkkejä matkustajille, tai sitten Yhdysvalloista lahjoitettu koulubussi, jossa matkustajien jalkatilat oli mitoitettu keskenkasvuiselle koululaiselle. Lähtöpaikkoina olivat keskuspuiston ja torin laidat, joissa sisäänheittäjien huutoja kuunnellen sai selville kunkin auton määränpään. Aikatauluilla ei ollut juurikaan merkitystä, sillä yleensä lähdettiin vasta istumapaikkojen täytyttyä.

Ydinkeskustassa asui rikkaampi väestönosa, jonka talojen sisäänkäyntien eteen laitettiin yleensä yön ajaksi rautakalteriovet varmistamaan turvallisuutta. Kauempana keskustasta olleet talot olivat selvästi alkeellisemmän näköisiä ja niissä asuvat perheet silminnähdessä köyhempiä. Meille kerrottiin keskustan ulkopuolisten alueiden olevan varsinkin muukalaisille turvattomia, mutta varoitteluista huolimatta kuljeskelimme köyhemmillä asuinalueilla tutustuaksemme alueisiin, joissa suurin osa kaupunkilaisista eli. Asumukset olivat köyhimmillään harmaita omatekoisia kyhäelmiä betonista, laudasta sekä pellistä. Kontrastina suttuisuudelle, pihoiden päällä oli usein piikkilankojen päällä kuivumassa lumenvälkeitä pyykkejä.

Kuva 8. Talo Jinotepin lähistön köyhällä asuinalueella heinäkuussa 2003.

Alussa Jinotepe näytti sekavalta kaupungilta. Se tuntui kuitenkin huomattavasti miellyttävämmältä kuin sekasortoinen miljoonakaupunki Managua, jonka kautta tulimme noin 35 000 asukkaan Jinotepeen. Muutaman päivän jälkeen olin jo tutustunut Jinotepin keskustaan, tunsin oloni helpommaksi ja liikuttuani siellä päivittäin tiesin lopulta kaupungin kadut miltei jokaista korttelia myöten. Tällöin kaupunki alkoi tuntua selkeältä, mukavalta pikkukaungilta, jopa kotoisalta ja turvalliselta.

3.3 Koulujen kuvaukset

Jinotepessä on yhteensä kymmenen yleistä koulua ja kahdeksan yksityistä. Vierailin yhteensä kuudella koululla, joista neljä oli yleisiä ja kaksi yksityisiä kouluja.

Roxikali

Roxikali oli Jinotepin kaupungin keskustan tuntumassa pieni yksityinen ala-aste, jossa kävi kouluansa noin 20 – 30 ala-asteikäistä oppilasta. Kadun kulmauksessa sijaitsevan koulun piha-alue oli ympäröity korkealla aitaverkolla. Luokat olivat pienessä katetussa rakennuksessa ja avautuivat kaikki yhdeltä seinältään rakennuksen keskellä olevalle juhla- ja tanssialueelle.

Kuva 9. Roxikalin koulun rakennus.

Liikuntatunnit pidettiin koulun editse menevällä kadulla, jossa liikennettä oli selvästi vähemmän kuin aivan keskustassa. Muutamaan otteeseen tunnin aikana jouduttiin kuitenkin väistelemään autoja, polkupyöriä sekä hevos- ja härkävankkureita.

Escuela Anexa Elias Serrano Jimenes

Anexa (Escuela Anexa Elias Serrano Jimenes) oli muutaman sadan oppilaan yleinen ala-aste Jinotepen keskustan lähellä miltei Roxikalin ala-asteen vieressä. Suuruudeltaan koulun alue oli vajaat sata metriä kantiltaan, ja sen reunoilla oli korkea metalliverkkoaita. Koulurakennus sijoittui alueelle U:n muotoisena jättäen sisäpihalle tilaa parikymmentä metriä pitkälle betoniselle kentälle, sekä suuremmalle maapohjaiselle alueelle, joilla liikuntatunnit pidettiin. Pihalla kasvoi muutama viilentävän varjonsa tarjoava puu sekä aluskasvillisuutta, joka ei säästynyt tallautumiselta oppilaiden juostessa iloisesti välituntien aikana.

Instituto Juan José Rodríguez

Juan José (Instituto Juan José Rodríguez) oli niin sanottu secundaria, jonka viisi luokkasta vastasi Suomen peruskoulun yläluokkia ja lukiota. Tässä suuressa yleisessä koulussa oli oppilaita noin 1800 ja se sijaitsi kaupungin etelälaidalla. Koulun alue oli aidattu, kooltaan muutama hehtaaria ja se sisälsi 0-muotoisen kaksikerroksisen koulurakennuksen luokkineen, opettajain huoneineen, hallintotiloineen, auditorioineen (suuri kivipohjainen katettu tila juhliä varten) sekä atk-luokkineen, jonka hienous oli kyseisissä oloissa silmiinpistävää ja joka veti vertoja esimerkiksi Jyväskylän yliopiston vastaaviin; vartioidussa luokassa oli koneellinen ilmastoitus ja uudet tietokoneet internetyhteyksin. Muu rakennus oli ilmastoitu laittamalla ikkunalasien paikoille metalliverkkoa.

Sisäpiha oli betoninen, muutamien puiden ja istutuksien elävöittämä välituntien viettopaikka. Liikuntatunnit pidettiin pääosin koulun takana sijainneella suurella ruohokentällä ja kentän viereisellä betonisella koripallokentällä, mutta sateella auditoriossa tai sisäpihan katetulla alueella.

Escuela San Francisco de Asis, Jinotepe

Los Pipitos (Escuela San Francisco de Asis, Jinotepe) oli yksityinen erityiskoulu, jossa kävi noin kaksikymmentä 7-18-vuotiasta oppilasta, ja joista suurella osalla oli joko kuulovamma, jokin kehitysvamma tai liikuntarajoite. Koulu sijaitsi kaupungin itälaidalla noin sata metriä maantiestä, mutta kuitenkin rauhallisessa metsänreunassa.

Koulurakennus, joka käsitti luokkahuoneet, opettajainhuoneen sekä erillisen fysioterapian vastaanottotilan, oli 0:n muotoinen jättäen sisäpihalle istutuksilla ja puutarhakiveyksillä viihtyisästi rakennetun oleskelualueen, jossa oli lisäksi vedenottopaikka. Liikuntatunnit pidettiin joko sisäpihalla tai koulurakennuksen vieressä olleella betonikentällä.

Escuela Luis Leon Espinosa

Luis Leon (Escuela Luis Leon Espinosa) oli yleinen koulu, jonka parisataa oppilasta oli ala-asteikäisiä. Koulu sijaitsi kaupungin pohjoislaidalla sulkien korkealla verkkoaidalla aidatulle tontilleen E:n muotoisen koulurakennuksen luokkineen ja opettajainhuoneineen. Tontille jäi tilaa myös muutamalle puulle, jonka viilentävään varjoon saattoi mennä paahtavaa aurinkoa pakoon. Liikuntatunteja pidettiin sisäpihan maapohjaisella alueella. Suurempaa tilaa tarvittaessa noustiin koulun läheiselle kukkulalle, jonka kivisiltä raunioilta löytyi tasaista kivilaatoitettua aluetta pallopeleille.

José la Cruz Mena

José la Cruz Menan yleinen ala-aste sijaitsi hieman kaupungin ulkopuolella, kaakkoislaidalla sijainneella asuinalueella, jonka tiet olivat hiekkateitä eivätkä päällystettyjä niin kuin keskustassa. Oppilaita koulussa oli parisataa. Koulun alue oli aidattu verkkoaidalla ja se piti sisällään neljä erillistä rakennusta, joissa oli luokkahuoneet sekä opettajainhuone. Liikuntatunnit pidettiin joko sisäpihan betonisella kentällä tai rakennusten takana sijainneella maapohjaisella alueella.

Kuva 10. José la Cruz Menan takapiha.

3.4 Tutkijan arkea

Saavuttuani Jinotepeen vietin ensimmäiset päivät tutustumalla Los Pipitoksen erityiskouluun, jonka tiloissa vaimoni suoritti fysioterapeutin työharjoitteluaan. Asuimme kaupungin keskustassa rouva Doña Nubian luona, joka ennenkin oli majoittanut suomalaisia työharjoittelijoita ja vapaaehtoistyöntekijöitä. Ensimmäisellä viikolla törmäsin kielivaikeuksiin, tutustuin paikkoihin, ihmisiin, tapoihin sekä yritin päästä kiinni paikalliseen elämänrytmiin. Sopeutumisvaikeuksiin voi lukea myös aikaerosta ja uuvuttavan lämpimästä säästä johtuvan väsymyksen, mutta myös nälän, joka tällaiselle hyvinvointivaltiossa eläneelle oli hieman unohtunut, mutta elämän perusasiat mieleen palauttava tunne – kaurapuuroon, ruisleipään ja kananmuniin tottuneena tunsin vaikeaksi aloittaa aamut pelkillä hedelmillä ja vehnäleivällä.

Ensimmäisen viikon olin Los Pipitoksen erityiskoululla tutustumassa ja seuraamassa liikuntatunteja, joita alkuviikon sairastelun jälkeen liikunnan opettaja vihdoinkin saapui pitämään: *Ivania oli 25-vuotias tyttö, joka harrasti tanssia. Aluksi sain häneltä ystävällistä opastusta.* (Kenttäpäiväkirja 2004.) Vuorovaikutuksessa Ivanian kanssa osoittautui parin päivän jälkeen huomattavia ongelmia: *Tuntui, että en osannut espanjaa juuri ollenkaan ja Ivanian kärsivällisyys ei tuntunut enää riittävän vuorovaikutukseen minun kanssani. Sovimme, mitä tunteja voin tulla seuraamaan, mutta ennen tunteja, tuntien aikana ja niiden jälkeen hän saattoi olla ottamatta minuun minkäänlaista kontaktia. Hän ei välttämättä sanonut sanaakaan.* (Kenttäpäiväkirja 2004.) Osan syystä vuorovaikutuksen köyhyyteen otin omalle kontolleni: *Ehkä en ollut helposti lähestyttävä, enkä huonolla kielitaidollani voinut kommunikoida niin hyvin kuin olisin halunnut. Kemiamme eivät kuitenkaan toimineet. Hän saattoi kokea minut, samanikäisen länsimaalaisen miehen myös jotenkin uhkana, en tiedä. Ehkä en osannut tarpeeksi hyvin selvittää, mitä olin tekemässä, kun seurailin paljon ja kirjoittelin usein vihkooni merkintöjä...* (Kenttäpäiväkirja 2004.)

Seuraavalla viikolla pääsin tutustumaan myös Milavf -katulapsiprojektiin, kun Jinotepen yksikön johtaja Carlos tuli työntekijänsä Alvaron kanssa majapaikkaamme pyytämään minua projektiin mukaan. Tunsin oloni tärkeäksi, kun sana suomalaisesta liikunnanopiskelijasta oli levinnyt Milavfiinkin ja he halusivat minut töihin. Koska alun perin olin suunnitellut meneväni juuri katulapsityöhön, päätin lupautua myös Milavfille.

Koska vuorovaikutus Los Pipitoksen liikunnanopettajan kanssa ei tuntunut toimivan, päätin olla pääasiallisesti Milavfilla, mutta silloin tällöin mukana myös Los Pipitoksen liikuntakerhossa.

Milavfilla pääsin muiden työntekijöiden mukana vierailemaan alueen kouluilla. Tunsin, että osaamistani arvostettiin ja asiat alkoivat luistaa siihen suuntaan kuin halusin. Muiden mukana aikani kierretyäni päätin kerätä kaiken itseluottamukseni ja lähteä omin avuin myös kaupungin muille kouluille tutustumaan: *Nyt tuntuu, että hommat alkavat luistaa ...ainakin johonkin suuntaan – syteen tai saveen, nyt on ainakin toimintaa ja haasteita! Huomenna vierailen kolmella koululla – yksin! Eilen tein saman, menin koululle yksin ja hyvin meni. Carlos on hyvin yhteistyöhaluinen ja esittelee minua ympäri kaupunkia järjestäen liikunnanopettajien kanssa tapaamisia. Hän esittelee minut aina ”Eero, el profe de education fisica” ja että osaan hirveästi kaikkien urheilulajien tekniikoita! Mairittelevaa, mutta saa nähdä...* (Kenttäpäiväkirja 2003.) Anexan koulun jalkapallojoukkueelle pääsin pitämään harjoituksia ja Roxikaliin liikuntatunnille fyysisiä harjoitteita ja leikkejä. Tutustuin myös muiden koulujen toimintaan, mm. paikalliseen yläaste-lukioon, jonka opettajien joukkueessa pääsin pelaamaan toisen koulun opettajia vastaan ensimmäisen täysimittaisen jalkapallo-otteluni.

Yritin etsiä liikunnan opetuksen opetussuunnitelmia kysellen niitä ensin koulujen liikunnanopettajilta. Useimmilta kouluilta niitä ei löytynyt lainkaan ja joiltain vain satunnaisia suunnitelmia joillekin luokille, joten käännyin etsinnässäni Nicaraguan koulutus-, kulttuuri- ja urheiluministeriön MECD:n (Ministerio de Educación, Cultura y Deportes) puoleen.

3.5 Aineiston keruu

Voin sanoa tehneeni tiedonhankintaa koko matkan ajan kaikkialla missä olin. Matkustaessani viikonloppuisin muualla maassa loin itselleni kokonaiskuvaa paikallisesta kulttuurista ja tavoista. Kouluilla havainnoin liikunnanopettajia heidän työssään tuntien aikana ja niiden väleissä.

Keräsin aineiston Nicaraguassa Jinotepen kaupungissa touko-, kesä- ja heinäkuussa vuonna 2003. Koska tutkimussuunnitelmani oli alkuvaiheessa varsin väljä, pyrin keräämään mahdollisimman laaja-alaisesti tietoa liikunnan opetuksesta. Laadullisen tutkimuksen menetelmistä osallistuva havainnointi oli kenttätöprosessini tärkeimpiä tiedonhankintamenetelmiä: vierailin kouluilla, tapasin opettajia, seurasin tunteja, osallistuin tunneille sekä pidin opetustuokioita.

Katsoin tarpeelliseksi käyttää jollain tavoin hyödyksi tutustumieni opettajien ja heidän oppilaidensa kokemuksia koululiikunnasta, mutta haastatteluiden tekeminen tuotti epävarmuutta puutteellisen espanjan kielen taitoni takia. Käytettävissäni ei ollut myöskään nauhuria, joten päätin tehdä koululiikuntaa koskevat avoimet kyselyt – opettajille ja oppilaille erikseen. Tein kyselyt ensin englannin kielellä ja käänsin ne ystäväni Christianin avustuksella espanjaksi. Opettajat ja oppilaat vastasivat avoimiin kyselyihin kirjallisesti.

Christianin rooli kulttuurin ymmärtämisessä ja kokemusten jäsentämisessä matkan aikana oli tärkeä. Hänen kanssaan oli mahdollista keskustella englanniksi, jolloin oli helpompi kysyä mieltä askarruttavista asioista. Myös espanjan kielen opettelu oli hänen kanssaan helpompaa. Asioin koulutus-, kulttuuri- ja urheiluministeriössä (MECD) lopulta myös Christianin kanssa, koska hän tiesi toimintani tarkoituksen ja pystyi sen paremmin selvittämään henkilökunnalle. Muutaman kerran vierailujen tuloksena onnistuin saamaan käsiini liikunnan opetuksen ohjeistuksia. Keräsin matkan aikana myös kuvamateriaalia valokuvaamalla.

Tein matkastani kenttäpäiväkirjaa, johon kirjoitin muistiinpanoja tapahtumista, havainnoistani, kokemuksistani ja tuntemuksistani. Grönforsin (1982, 130) mukaan kenttämuistiinpanojen tekemisen tärkeimpänä välineenä voidaan pitää kynää ja paperia, jolloin muistiinpanot tapahtumasta tai tilanteesta tulee tehdä mahdollisimman pian havainnon jälkeen. Tutkimukseni kannalta merkitykselliset asiat tapahtuivat usein luonteeltaan nopeissa, jopa hektisissä tilanteissa, jolloin muistiinpanojen kirjoittaminen oli vaikeaa – esimerkiksi liikuntatunneilla, vuorovaikutuksessa opettajien ja oppilaiden kanssa tai kadulla kävellessäni. Grönforsin (1982) mukaan nopeasti tehtävien muistiinpanojen tekemistä helpottaa avainsanojen kirjoittaminen muistiin. Tätä ns. aide-mémoire - tekniikkaa toteutin kirjoittamalla muistiin ensin avainsanoja ja lauseita, joiden perusteella

tein jälkikäteen kattavampia muistiinpanoja. Avainsanat ja lyhyet muistiinpanot helpottivat tilanteen palauttamista mieleen. Jälkikäteen oli myös mahdollista ajatella asioita eri näkökulmista ja objektiivisemmin kuin esimerkiksi opetustuokiota pitäessä, jossa käänneet tulivat nopeasti ja tuntemukset olivat spontaaneja.

Muistiinpanoja kirjoitin usein iltaisain tai ruokatauoilla. Koko matkani aikana muistiinpanojen kirjoittaminen tapahtui jaksoittain. Useana peräkkäisenä päivänä kirjoitettuani saattoi muutamana seuraavana päivänä jäädä kirjoittamatta. Jatkoin kenttäpäiväkirjan kirjoittamista myös matkan jälkeen – ensin keväällä 2004 kasvatustieteen proseminarityön yhteydessä, jatkaen syksyllä 2004, jolloin tähän työhön paneutuminen ja tekstin työstäminen varsinaisesti alkoi.

4 KADULLA

Kuva 11. Jalkapalloa Jinotepen kadulla kesäkuussa 2003.

4.1 Erilaisuutta ja ennakkoluuloja

Ensimmäisinä päivinä kulkiessani kaduilla tunsin lähes ensimmäistä kertaa elämässäni olevani silmiin pistävän erilainen muihin verrattuna. Olin huomattavasti keskimääräistä kadulla kulkijaa pidempi ja esimerkiksi torin tungoksessa näkökulmani oli ihmisjoukon yläpuolella. Vaikka Suomessa minut luokitellaan tummaksi lähinnä hiusteni perusteella, olin ihonvärittäni poikkeuksellisen vaalea verrattuna paikallisiin. Sain alkupäivinä tuntea, kuinka tämän näköiselle valkoiselle miehelle banaaniterttu voi maksaa kaksinkertaisen hinnan muihin ostajiin verrattuna. Toisaalta myöhemmin, kun olin tutumpi näky torikauppiaille, sain banaanini halvemmalla.

Kadulla liikkeessani alkoivat torimyyjät ja muut paikalliset ihmiset tuntea minut ja tervehtimään, vaikka pitkänhuiskeana vaaleana miehenä minua päivittäin luultiinkin pohjoisamerikkalaiseksi. ”Gringo!” -huudoilta ei voinut välttyä, vaan ne olivat minulle arkipäivää. Vaimoni kanssa kulkiessani huutelut kohdistuivat lähinnä häneen: vihellyksiä, avoimen hämmentyneitä katseita ja huudahteluita, joita onnekseni en kaikkia ymmärtänyt. Vaaleaihoinen nainen oli Nicaragualaismiehelle eksoottista nähtävää, mutta huomasin muutenkin miesten käytöksessä naisia kohtaan piirteitä, jotka eivät ole suomalaisessa

kulttuurissa yleisiä: *Nicaragualainen mies katselee tyttöjä ja naisia, nuoria ja vähän vanhempiaakin sillä silmällä, avoimesti ihailen, vislailen ja flirttaillen.* (Kenttäpäiväkirja 2003.) Sivistyneenä suomalaisena miehenä en tuonut kovaan ääneen esille näkemyksiäni Nicaragualaisista naisista, vaan tyydyin kirjoittamaan heistä kenttäpäiväkirjaani: *Naiset ovat avoimesti turhamaisia. He pukeutuvat lyhyisiin hameisiin, paljastaviin toppeihin ja laittautuvat jopa torille mennessään. Ja vaikka he eivät olisikaan rikkaita, he käyttävät paljon aikaa ja varoja vaatteisiin ja siihen, miltä he näyttävät. Kontrasti näkyy parhaiten, kun kaunis, viimeisen päälle laitettu nainen seisoo olkikattoisen majansa tai betoniseinäisen ja peltikattoisen talonsa edustalla.* (Kenttäpäiväkirja 2003.)

Instituto Juan José Rodríguezin koulun liikunnanopettajia tavatessani istuin opettajien huoneessa, jossa minua jälleen kerran luultiin ulkonäköni perusteella joksikin muuksi kuin mitä olin: *Tunsin aluksi olevani kevyen vitsailun kohteena ja syynä oli se, että he luulivat minun olevan pohjoisamerikkalainen, gringo eli jenkki. Porukka meni tosi hiljaiseksi kun tein selväksi, että en ole jenkki, vaan suomalainen, ja Suomi on Pohjois-Euroopassa.* (Kenttäpäiväkirja 2004.) Muistan puheenvuoroni jälkeisen hiljaisen hetken ja sen, kuinka paikalla olleiden opettajien katseet kääntyivät minua kohti ja sekä virne kasvoilla että äänensävy vaihtuivat asiallisemmiksi ja kunnioittavammiksi. ”Suomi... onkos se jossain Ruotsin lähistöllä?”, muistan yhden englannin opettajan tokaisseen.

Useaan otteeseen meitä varoiteltiin kulkemasta tietyillä alueilla varsinkin pimeällä. Eräaseen laitakaupungin biljardikapakkaan emme ohi kulkiessamme menneet ystävämme kiellettyä sen meiltä, vaan jouduimme odottamaan janomme sammuttamista turvallisimmille alueille. Pyöräretkellä kaupungin ulkopuolella maaseudulla poljimme karkuun syyttä peräämme juoksemaan lähtenyt miestä. Ihonväri oli joillekin merkki siitä, että meillä saattoi olla jotain varastamisen arvoista. Se innoitti joitain myös yrittämään ryöstämistä.

Kenttätyöjakson ensimmäiset viikot asuimme kaupungin keskustassa. *Välillä tuntuu hölmöltä. Olin tulossa kehitysmaahan ja varautunut asumaan ilman sähköä ja juoksevaa vettä. Tänne saavuttuani huomaan vuokraemäntämme tyttärellä uuden Nokian kännykkämallin. Hän näppäilee puhelintaan taukoamatta ja joka kerta tekstiviestin merkkiäni saa minut palaamaan maan pinnalle. Sadan metrin*

päässä kämpästämme on nettikahvila, jossa kymmenellä cordoballa (85 eurosenttiä) saa tunnin surffailla netissä ja kirjoittaa sähköpostia – kaiken lisäksi saa aivan samanlaisen olon kuin Jyväskylän yliopiston kirjaston ATK-luokassa pitkän istumisen jälkeen. (Kenttäpäiväkirja 2003.) Vietettyämme ensimmäisinä viikkoina paljon aikaa Christianin kanssa, hän pyysi meitä asumaan perheensä luo. Otimme mahdollisuuden kiitollisena vastaan, sillä he olivat mukavia ihmisiä ja tunsimme kiinnostusta nähdä keskiluokkaisen perheen elämää lähemmin. Keskustassa meitä majoittanut rouva ihmetteli halustamme muuttaa hänen luotaan laitakaupungille. Koimme kuitenkin turvallisuutta ja mukavuutta arvokkaammaksi asiaksi mahdollisuuden kokea niinkin läheltä toisenlaisen Jinotepeläisen perheen elämää. Keskusteluidemme perusteella myös poliittiset näkemykset esimerkiksi maan edellisten vuosien tapahtumista erosivat näiden kahden perheen välillä. Välillä tuntui, että olin käynyt sodan molemmissa leireissä.

Valkoihoisena ”gringona” siis kuljeskelin kaduilla, ja vaikka yritin pukeutua mahdollisimman huomiota herättämättömästi haalistuneeseen t-paitaan ja kuluneisiin shortseihin, kiinnittyivät varsinkin kaupustelijoiden ja rahan kerjääjien huomio aina mieluummin minuun kuin esimerkiksi silloin tällöin seurassani olleisiin keskiluokkaisesti toimeentuleviin paikallisiin: Christianiin tai Milavfin työntekijöihin. Jinotepessä oli useita kerjääviä ihmisiä. Eräät kadulla kerjänneet vanhukset eivät juuri pystyneet liikkumaan, vaan istuivat päivittäin samoissa paikoissa pyytämässä rahaa ohikulkijoilta: toinen eräässä tietyssä kadunkulmassa ja toinen erään tietyn ravintolan edustalla. Koin rahan antamisen vaikeana ja lyhytkatseisena ratkaisuna. *Jos annan peson kerjäävälle – kuinka paljon se häntä auttaa, kuinka pitkään?* (Kenttäpäiväkirja 2003.)

Jouduin vaikeaan tilanteeseen rahan pyytämisen suhteen myös erään Milavfin työntekijän kanssa, joka autonsa kyydissä pyysi minulta rahaa ostaakseen perheelleen jotain. *En halua lainata, vaikka hän sanoi maksavansa huomenna takaisin (...)* *En ole rikas ihminen, vaikka täällä kaikki niin luulevat. Haluan auttaa, mutta mieluummin jollain muulla tavalla kuin rahaa jakelemalla.* (Kenttäpäiväkirja 2003.) En uskaltanut luottaa siihen mieheen, koska ihmettelin hänen tarkoituksensa ja epäilin takaisinmaksuaikomuksia. *En ymmärrä, mitä mies olisi tehnyt, ja mikä olisi ollut niin tärkeää, että hän olisi tarvinnut rahan torstai-iltana ja perjantaina olisi voinut maksaa takaisin. ... Luulen, että minulla olisi jotain*

paljon arvokkaampaa näille ihmisille kuin raha... ja heillä minulle. (Kenttäpäiväkirja 2003.)

4.2 Katulapset

Matkalla lentokentältä ensimmäiseen yöpaikkaamme näin auton kyydistä paljon lapsia. *Heti ensimmäisten liikennevalojen kohdalla puikkelehti lapsia autojen väleissä. Lapset kaupittelivat jotain tai sitten tarjosivat palveluksiaan...* (Kenttäpäiväkirja 2003.) Lasta, joka on joutunut lähtemään kodistaan, koska se ei ole pystynyt häntä elättämään sanotaan katulapseksi. Hän asuu kadulla ja nukkuu rappukäytävässä, jossain muussa suojaisessa paikassa tai itse tekemässään pahvimajassa. (Suonoja 2002, 100.) Hän on kuka tahansa alaikäinen, ilman aikuisen turvaa, huolenpitoa ja ohjausta oleva tyttö tai poika, jolle katu on joko asuinpaikka tai tulonlähde. Katulapsia tulee jatkuvasti lisää, koska sosiaalipalveluja ei ole järjestetty. He ovat usein suurten perheiden nuorimpia, ei-toivottuja, pahoinpideltyjä tai orpoja lapsia. (Hauhio & Kinnunen 1989.) Olin töissä katulapsiprojektissa, jonka toiminta oli muuttunut syrjäytymistä ehkäisevään toimintaan – en siis nähnyt varsinaisesti katulapsia työssäni, mutta näin päivittäin kyseisten määritelmien mukaisia lapsia kaduilla.

Katulapset olivat yleinen näky 1700 – 1800 -luvun teollistuvassa Euroopassa, kun maalta muutettiin työläisluummeihin, mutta koululaitoksen ja sosiaalipalveluiden kehittyttyä katulasten määrä laski. Nykyään varsinkin kehitysmaissa katulapsiongelma on vakava. Maailmanlaajuinen kapitalismi altistaa kansallisia talouksia romahtamisen partaalle (ks. Chossudowsky 2004), josta seurauksena kiihtyvä ja hallitsematon väestönkasvu johtaa katulasten määrän lisääntymiseen. Kehitysmaissa vuotuinen väestönkasvu on n. 2,5 - 4,5 prosenttia, kaupunkiväestön kasvu n. 4 – 8 prosenttia, kun esimerkiksi Suomessa vastaavat luvut ovat huomattavasti alhaisemmat: 0,3 ja 2,9 prosenttia. Katulapsien rekisteröinti ja lukumäärän arviointi on vaikeaa; eri lähteissä heitä on arvioitu olevan 80 – 300 miljoonaa, joista Latinalaisen Amerikan alueella huomattava osa. (Hauhio & Kinnunen 1989; Harilahti 2001; Pietilä & Vuorela 1997.)

Kerjääviä lapsia näin jokaisessa Nicaraguan kaupungissa jossa kävin – heitä liikkui kauppojen edustoilla ja toreilla. *Jos kadulla pysähdyn antamaan katulapselle cordoban, joudun muutaman muunkin pojan ympäröimäksi ja sen jälkeen kun he näkevät minut, tulevat he aina uudestaan pyytämään: ”Un peso?”*. (Kenttäpäiväkirja 2003.) Rahan antaminen kerjäävälle oli mielestäni liian väliaikainen ratkaisu: *Mieluummin autan jollain muulla tavalla; nyt teen vapaaehtoistyötä Milavfille auttaen heitä järjestämään lapsille vapaa-ajan toimintaa ja vaihtoehtoja kadulla olemiseen*. (Kenttäpäiväkirja 2003.) *En tiedä, kuinka töykeä olen, jos en anna pesoa kerjäävälle. Jos annan sen katulapselle, tiedän hänen juoksevan ostamaan lähimmästä kadunkulmasta makeaa, olen nähnyt sen useita kertoja*. (Kenttäpäiväkirja 2004.) Pohdin mielessäni kestävämpää ratkaisua, mutta voin vain toivoa muutosta: *Oikeudenmukaisempi maailma on mahdollista vain, jos hyvinvointivaltiot ottavat koko maailman tulevaisuuden vakavasti ja luopuvat loppumattoman kasvun ajattelusta, kehitysmaiden riistämisestä ja huijaamisesta* (Kenttäpäiväkirja 2004.) En voinut kuitenkaan olla heltymättä ja antamatta silloin tällöin lanttia taskuni pohjalta. *...mutta kuitenkin se peso on niin suuri asia katulapselle ja loppujen lopuksi niin pieni asia minulle... Jos pesolla saisi pienen pojan mielen iloiseksi ja vähän helpotusta päivittäisiin huoliin...* (Kenttäpäiväkirja 2004.)

Jaakkolan (2000) mukaan lapsen oikeuksien yleismaailmallisia julistuksia toteuttaen yhteiskunnan tulee antaa lapsille parasta mitä se pystyy tarjoamaan. Lapsen oikeuksiin kuuluvat erityinen suojelu, kansalaisuus, nimi, asunto, ravinto, virkistys, koulutus, lääkintähuolto, perheen huolenpito, hellyys ja turvallisuus, ovat katulapsella puutteelliset. Lasta on myös suojeltava julmuudelta, laiminlyönneiltä sekä väärinkäytöltä ja lapsen tulee aina olla ensisijalla suojelua ja apua annettaessa. (Jaakkola 2000.) Nicaraguan valtio voisi tarjota lapsilleen parempaa kuin kadulla kerjäämistä, edellyttäen että hyvinvointivaltiot tarjoaisivat parempaa Nicaraguan kaltaisille kehitysmaillekin – ja korruptio saataisiin valtioiden hallinnoista taltutettua.

Tapaamme miltei päivittäin saman pienen pojan myymässä pastilleja tai purkkaa. Yleensä tapaamme hänet myöhään illalla, jolloin hän kävelee yksin pastilliansa kanssa pimeilläkin kujilla, pelkäämättä. Pojan tummat silmät hymyilevät ja loistavat hämärässä meidät nähdessään, vaikka emme yleensä ostakaan mitään ...silmistä paistaa myös väsymys... ja jotain muuta... Miksi noin pieni poika joutuu iltamyöhällä myymään pastilleja kadulla...?

(Kenttäpäiväkirja 2003.) Tapasimme hänet useasti Jinotepessä, jossa hän tuli eräänä iltana luoksemme ravintolaan. *Vaikka emme ostaneetkaan häneltä mitään, jäi hän pitkäksi aikaa istumaan pöytäämme, kun nicaragualainen kaverimme Omar silitti hänen päätään isällisesti. ... Kello oli noin kahdeksan illalla ja tuon ikäisen pojan olisi pitänyt mielestäni olla kotona omassa sängyssä, nalle kainalossa ...Nyt hän kuitenkin kuljeskeli kaduilla ja ravintoloissa kainalossaan pastilliaskilaatikko näyttäen hänen pienissä käsissään kuin sylilliseltä halkoja.* (Kenttäpäiväkirja 2003.)

5 LÄHTÖKOHTIA KOULULIIKUNNAN TARKASTELUUN

Kahden kuukauden matkani perusteella en voi kuin arvailla, mitä on olla nicaragualaisen koulun liikuntatunnilla oppilaana tai opettajana – voin ainoastaan kertoa miltä koululiikunta näytti suomalaisen liikunnan opiskelijan silmin ja tulkita oppilaiden ja opettajien kokemuksia aineistossa. Koska omat juureni ovat suomalaisessa kulttuurissa, jossa liikunta ja urheilumenestys ovat olleet rakentamassa kansakunnan identiteettiä jo yli vuosisadan ajan, ja jossa liikunnanopettajakoulutus on tuona samana aikana kehittynyt suurin askelin lääketieteellisen tiedekunnan alaisuudesta liikunta- ja terveystieteelliseen tiedekuntaan (Laakso & Numminen, 2001, 8 – 9), pyrin välttämään arvostelua tarkastellessani Nicaraguan liikunnanopetuksen lähtökohtia. Haluan korostaa, että vaikka liikunnanopettajakoulutusta Nicaraguassa ei ollut, jo liikunnan opetuksen perusteiden olemassaolo Nicaraguan kaltaisessa maassa on mielestäni koululiikunnan ja terveyden edistämisen kannalta hyvä asia.

Suomen peruskoulujen, lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten opetussuunnitelmajärjestelmä on muotoutunut vuosikymmenien saatossa. Suuri uudistus oli vuonna 1994, kun vastuu opetussuunnitelmien tekemisestä siirtyi kouluille (Laakso & Numminen 2001, 11). Uusin Suomen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet (Opetushallitus, 2004) on läpäissyt usean eri työvaiheen. Suomalainen ja nicaragualainen versio kilpailevat täten kumpikin omassa luokassaan sillä Nicaraguan koululiikunnan lähtökohtia suunniteltaessa työprosessi on arvatenkin ollut kevyempi. Sisällöltään Nicaraguan liikunnanopetuksen perusteet on opetuksen lähtökohtia tarkasteltaessa verrattavissa Suomen liikunnanopetuksen opetussuunnitelmien perusteisiin.

Nicaraguan koulutus-, kulttuuri- ja urheiluministeriön (MECD) alaluokille 1. – 6. (primaria) suunnattu liikunnan opetuksen perusteet (Documento sobre la Educación Física basada en estándares de contenido) sisälsi lähtökohtia ja perusteluita opetuksen toteuttamiseen (Quintero, Román & Zelaya, 2001). Tämän lisäksi MECD oli tehnyt kaikille luokka-asteille liikuntatuntien sisällöt kattavat ajankäyttötaulukot. Liitteessä 3 on esimerkkinä ajankäyttötaulukko, ”Cuadro de distribución de tiempo para el desarrollo de contenidos de EE-FF”, 6. luokalle, jossa jokaiseen teemaan käytettävä aika oli kerrottu

minuutilleen. Ajankäyttötaulukon opetusteemat oli selvitetty MECD:n alaluokille 1. – 6. tehdyissä ohjelmissa, joissa teemat ja harjoitteiden kulut oli havainnollistettu kuvin ja selityksin tuntisuunnitelmamuodossa. Secundarialle, joka vastasi Suomen peruskoulun yläastetta ja lukiota, tällaisia ohjelmia ei ollut vaan opetus järjestettiin ajankäyttötaulukoiden pohjalta. Koulukohtaisten opetussuunnitelmien puuttuessa liikunnanopetuksen lähtökohtina olivat ministeriön antamat ohjeet. Liikunnanopetuksen ohjeistuksista tutkimukseni kannalta oleellisimmiksi nousevat täten vuosiluokkia 1. – 6. varten tehty liikunnanopetuksen perusteet, Documento sobre la Educación Física basada en estándares de contenido (Quintero ym. 2001).

5.1 Perusteet liikunnanopetukselle

Nummisen ja Laakson (2001, 79 ja 117) mukaan liikunnassa käytettäviä työtapoja voidaan luokitella sen mukaan miten ne kehittävät oppilaan persoonallisuuden eri osa-alueita: kognitiivista, psyko-motorista ja sosio-emotionaalista. Ennen tarkempaa tutustumista oletin Nicaraguan liikunnanopetuksen perusteissa keskittyvän näistä vain psyko-motoriseen osa-alueeseen. Tarkempi lukeminen kuitenkin osoitti, että myös kognitiivista ja sosio-emotionaalista osa-aluetta on jossain määrin käsitelty. Seuraavassa tarkastelen Nicaraguan liikunnanopetuksen perusteita edellä mainittujen oppilaan persoonallisuuden eri osa-alueiden valossa. Tarkastelen myös Nicaraguan liikunnanopetuksen perusteiden (Quintero ym. 2001) muita osia, kuten tunnin rakenteen ohjeistusta ja käsitteiden määrittelyjä.

5.1.1 Psykomotoriset ominaisuudet

Liikunnanopetuksella on Quinteron ym. (2001, 3) mukaan kolme tehtävää, joista kaksi ensimmäistä käsittelevät persoonallisuuden psyko-motorisia ominaisuuksia. Ensimmäinen sisältää motoristen perustaitojen, kuten kävelemisen, juoksemisen, hyppäämisen, heittämisen ja kiinniottamisen oppimista. Näitä harjoitellaan primarian kolmella ensimmäisellä luokalla mahdollisimman luonnollisin ja yksinkertaisin harjoittein ja 4. – 6. luokilla perustuen soveltaviin peleihin ja yleisurheiluun. Toinen tehtävä on terveyden edistäminen fyysistä kuntoa kehittämällä. Suorituskykyä kehitetään harjoittelemalla sen

perusosa-alueita: voimaa, kestävyyttä ja nopeutta sekä toissijaisia osa-alueita: taitavuutta ja tasapainoa. (Quintero ym. 2001, 3 – 4.)

5.1.2 Kognitiiviset ominaisuudet

Persoonallisuuden kognitiivista aluetta koskee lähinnä Quinteron ym. (2001, 3 – 4) mainitsema kolmas tehtävä, jonka tavoitteena on liikunnan terveydellisten hyötyjen ja riskien ymmärtäminen sekä tiedon kartuttaminen ihmisen anatomiasta ja fysiologiasta ja pelien säännöistä. Tässä kohdassa korostetaan asioiden ymmärtämisen tärkeyttä oppimisprosessissa, liikunnanopetuksen kasvatuksellista näkökulmaa sekä tapojen ja arvojen oppimista.

5.1.3 Sosio-emotionaaliset ominaisuudet

Liikunnanopetuksen perusteissa (Quintero ym. 2001, 4 – 5) on eritelty kohta ”Encargo social de la Educación Física”, eli liikunnanopetuksen sosiaaliset tavoitteet. Tämän kohdan katson sopivan osittain persoonallisuuden sosio-emotionaaliselle alueelle. Kohdassa on mainittu liikunnan sosiaalisina tavoitteina hyvät ihmissuhteet, persoonallisuuden positiivinen kehittyminen, tapojen, asenteiden ja arvojen parantaminen sekä tunteiden kontrolloiminen.

Sosiaalisina tavoitteina on mainittu myös mielestäni tähän kategoriaan kuulumattomia asioita. Hyvien hygienia- ja terveystapojen oppiminen, oppilaan tasapainoisen biologisen kehityksen tukeminen, fyysisen suorituskyvyn osa-alueiden ja motoristen perustaitojen asteittainen ja systemaattinen harjoittelu sekä ajanvietteen terveellisyys ja paheettomuus eivät mielestäni kuulu persoonallisuuden kehittämisen sosio-emotionaaliselle alueelle.

5.1.4 Opetuksen suunnittelu

Liikunnanopetuksen perusteissa edellytetään liikuntaa järjestettävän kaksi kertaa viikossa. Opettajia ehdotetaan suunnittelemaan tunti niin, että se jakautuu kolmeen ajalliseen osaan,

joiden sisällä on kahdeksan metodologista vaihetta. Kolme ajallista osaa ovat: ”iniciación”, eli aloitus, ”desarrollo”, eli opettaminen ja ”culminación”, jolla tarkoitetaan tunnin loppuosaa. (Quintero ym. 2001, 7.) Seuraavassa Quinteron ym. (2001, 8 – 9) tuntien suunnittelun ohjeet pääpiirteittäin.

- **”Iniciación”** kestää korkeintaan kymmenen minuuttia, jolloin motivoidaan oppilaita (1. metodologinen vaihe). Tämän tunnin osan aikana pidetään myös lämmittely (2. metodologinen vaihe) sekä selitetään lyhyesti toiminta peleissä ja harjoitteissa (3. metodologinen vaihe).
- **”Desarrollo”** kestää noin 30 minuuttia, jona aikana tehdään harjoitteet seuraavin vaihein: harjoitteiden demonstrointi (4. metodologinen vaihe), kokeilu (5. metodologinen vaihe) ja toistot (6. metodologinen vaihe).
- **”Culminación”** kestää noin 5 minuuttia, jolloin rentoutetaan lihaksia (7. metodologinen vaihe), tehdään arviointia ja yhteenvetoa (8. metodologinen vaihe).

5.2 Yhteenvetoa

Ensisilmäyksellä liikunnanopetuksessa näytti olevan keskeistä fyysisen suorituskyvyn kehittäminen. Tästä viitteinä ovat esimerkiksi liikunnanopetuksen perusteiden kolme tehtävää (Quintero ym. 2001, 3), joista kaksi ensimmäistä koskettivat oppilaan persoonallisuuden psyko-motorista osa-aluetta. Tärkeäksi oli nähty myös määritellä suorituskyvyn eri osa-alueiden käsitteet, kuten voima, kestävyys, nopeus, taitavuus ja tasapaino. Myös tuntien ohjeellinen rakenne näyttäytyi mielestäni fyysiseen suorituskyvyn kehittämiseen tähtäävänä mekaanisena kokonaisuutena. (Quintero 2001, 5 – 9.) Lisäksi opetusta havainnoidessani tuntien sisältö oli pääsääntöisesti juoksemista, lihaskuntoharjoitteita ja venytyksiä – joskus pelattiin jotain pallopelejä.

Oliko nicaragualaisen liikuntakasvatuksen suurimpana tavoitteena todella vain kehittää oppilaan fyysistä suorituskykyä? Oliko ministeriön työryhmän pohjimmainen ajatus koululiikunnasta kiteytetty edellä käsitellyyn liikunnanopetuksen perusteisiin ja millaiselta koulutus-, työkokemus- ja arvopohjalta työryhmä on teoksen suunnitellut?

Tunnin suunnittelun yksityiskohtainen ohjeistaminen liikunnanopetuksen perusteissa on ymmärrettävää, sillä Nicaraguassa ei järjestetty varsinaista liikunnanopettajakoulutusta. Koulutustaustat vieraillemi koulujen opettajilla saattoivat olla esimerkiksi biologiaan tai tietotekniikkaan liittyviä. Quintero ym. (2001) ovat käyttäneet liikunnanopetuksen perusteissa joitain käsitteitä sellaisissa yhteyksissä, joihin ne mielestäni eivät kuulu: esimerkiksi edellä mainittuja fyysisen suorituskyvyn oppimistavoitteita sosiaalisten tavoitteiden yhteydessä. Ehkä asioita ei ole mietitty aivan loppuun saakka.

Ottaakseni tässä vaiheessa hieman etäisemmän katseen liikunnanopetukseen Nicaraguassa, haluan priorisoida asioita – kuinka tärkeää liikunnanopetuksen perusteet loppujen lopuksi ovat tällaisessa maassa? Saavatko hyvin suunnitellut liikunnanopetuksen perusteet katulapsen näläntunteen häviämään? Saavatko ne torikauppiaan banaaneja menemään paremmin kaupaksi? Millainen on liikunnanopetuksen perusteiden merkitys, kun hyökyaalto vie mennessään kalastajakylän rakennuksineen ja ihmisineen, tai maanjäristys tuhoaa pääkaupungin?

Liikunnanopetuksen perusteet ovat olennaisia ainakin tässä ja nyt, oppilaille ja opettajille, kun lukujärjestyksessä on seuraavana vuorossa liikuntatunti...

Kuva 12. Nuoria liikuntatunnilla Instituto Juan José Rodríguezissa, Jinotepesá heinäkuussa 2003.

6 LIIKUNTATUNNILLA

Seurasin liikuntatunteja matkani aikana Jinotepessä kuudella eri koululla. Ensimmäiseksi huomioni kiinnittyi miltei jokaisen tunnin alussa pidettyyn, koulusta ja luokka-asteesta riippumattomaan, samanlaiseen alkulämmittelyyn. *Lämmittely (calentamiento) toteutetaan muodostelmassa, jossa on yksi tai useampi rivi – tytöt yleensä omalla ja pojat omalla puolellaan. Lämmittelyyn kuuluu nilkkojen, polvien, lantion, käsien ja pään pyörittelyjä, lisäksi hyppyjä, lihaskuntoliikkeitä ja venytyksiä – kaikki tehdään tahdissa opettajan pillin vihellysten mukaan.* (Kenttäpäiväkirja 2003.) Samanlaisia lämmittelyjä satuin näkemään pariin otteeseen myös muissa kaupungeissa, kun opettaja oli tuonut oppilaat liikuntatunnilla puistoon.

Kuva 13. Alkulämmittely (calentamiento) liikuntatunnilla Anexan koulun pihalla heinäkuussa 2003.

Seuraamillani tunneilla oli havaittavissa kurin, jopa sotilaallisen järjestyksen keskeinen rooli. Se näkyi alkulämmittelyssä ja muutenkin tunnin aikana esimerkiksi oppilaiden tarkkojen rivien muodostamisina, opettajan pillin vihellyksinä ja käskyinä sekä jonomuodostelmissa siirtymisinä. Kilpaileminen ja ryhmän parhaimman etsiminen tuntui

olevan liikuntatunneilla luonnollista. Juoksukisoissa ja peleissä löydettiin aina voittajat ja parhaat pelaajat, jotka saivat tunnin aikana myös muita enemmän huomiota. Usein opettaja kysyi minultakin mielipidettä ryhmän parhaimmasta pelaajasta, mutta yritin aina kiertää kysymyksen. Kilpailu motivoi monia liikkumaan, mutta liekö se niiden mielestä hyvä juttu, jotka eivät pärjää – kannustaako se heitä liikkumaan ja saamaan myönteisiä liikuntakokemuksia, joiden myötä liikunnasta tulisi osa terveellistä elämäntapaa?

Liikuntatunneilla miltei ainoa palaute oppilaalle tuli kellon tai mittanauhan kautta. Suurissa, jopa 70 oppilaan opetusryhmissä opettajan aika yksittäiselle oppilaalle jää tunnin aikana ymmärrettävästi olemattomiin. Opettajien ja oppilaiden välisessä vuorovaikutuksessa oli havaittavissa minulle outoja piirteitä. Opettajat käsitelivät oppilaita reippaamman oloisesti kuin mitä olen tottunut näkemään. Läpsäys avokämmenellä päähän ja pieni tönäisy perään tuntui olevan verrattavissa isälliseen olalle taputukseen.

Jotkut miesopettajat viihtyivät tunnin aikana selvästi enemmän tyttöoppilaiden parissa poikien jäädessä vähemmälle huomiolle. Alkulämmittelyssä tytöt olivat omalla ja pojat omalla puolellaan, jolloin miesopettaja seisoj useimmiten tyttöjen puoleisessa päässä. Tunnin lopussa opettaja saattoi ottaa tyttöjä kainaloonsa, silittää poskea tai ehdottaa heille hierontaa. Miesopettajan tyttöjen lähestyminen ja kaksimieliset vitsailut eivät olleet yksisuuntaisia, vaan usein tytöt jatkoivat vitsailua omalta taholtaan. Tyttöoppilaat eivät näyttäneet lainkaan vaivautuneilta, vaan opettajan käytös otettiin hyvin mielin vastaan. Tytöt saattoivat jonkin verran jopa kaivata tällaista huomiota tai ainakin siihen oltiin tottuneita. Eräällä koululla kaikki liikunnanopettajat olivat miehiä ja tyttöoppilaan opettajien huoneessa vierailun jälkeen ei reteetä jutustelua ja sovinistista vitsailua pysäyttänyt mikään. Myöskään miesopettajan nipistys naiskollegan vyötäröltä ei näyttänyt olevan mitään tavallisuudesta poikkeavaa. *Miehet todistelevat vireyttään nuorempien naisten kustannuksella naisten ja tyttöjen ollessa vain objekteja – tämä taitaa olla sitä macho-kulttuuria...* (Kenttäpäiväkirja 2004.)

Suunnittelin matkani aikana kirjallisesti vastattavat avoimet kyselyt ensin opettajille ja myöhemmin oppilaille. Kysymysten tarkoituksena oli hahmottaa liikuntatuntien kokonaiskuvaa kyseisillä kouluilla. Opettajille asetettujen kysymysten (Liite 1) tavoitteena oli saada liikunnanopettajan työ raameihin sille olennaisten osa-alueiden suhteen: edeltävät

opinnot ja työkokemus, päivittäisten rutiinit, opetusryhmien koot, oppilaiden innostuneisuus ja käytös, liikuntapaikat ja -välineet, mielipiteet opetussuunnitelmista ja ohjeistuksista sekä ehdotukset oman työn kehittämiseen. Jotta näkökulmani koululiikuntaan ei olisi ollut vain ns. ylhäältä alaspäin, opetussuunnitelmien ja opettajien mielipiteiden tutkimista, päätin katsoa asiaa myös ns. alhaalta ylöspäin kysymällä oppilaiden mielipiteitä koululiikunnasta (Liite 2): mistä asioista pitää, mistä ei pidä ja mitä haluaisi olevan enemmän liikuntatunneilla?

Olen analysoinut avoimien kysymyksiä vastauksia soveltamalla paradigma-analyysin periaatteita aineistooni. Opettajien vastauksista etsin teemoittain tyypillisiä esimerkkejä, mutta myös poikkeavia vastauksia. Oppilasaineistosta etsin tyypillisiä vastaustyyppisiä luokitellen niitä samoihin kategorioihin. Innasen (2001, 42) mukaan asioiden onnistunut jäsentäminen luokkiin vaatii teorian ja empirian vuorovaikutusta – tekemiäni tulkintoja perustelen käyttäen katkelmia vastauksista.

Miltei jokaisessa vastauksessa oli kirjoitusvirheitä, oppilaiden vastauksissa luonnollisesti enemmän kuin opettajien. Vastaukset olivat usein ns. puhekielellä kirjoitettuja, joten lauserakenteet ja sanavalinnat eivät vastaa espanjan kirjakieltä. Lainaukset kirjoitetuista vastauksista olen jättänyt alkuperäiseen muotoonsa ja lisännyt selviä ja ymmärtämistä vaikeuttavia kirjoitusvirheitä sisältävien vastausten perään [sic] -merkinnän.

6.1 Opettajat kertovat

Avoimeen kyselyyn vastasi yhdeksän liikunnanopettajaa, joista yksi oli nainen. Heistä kuusi opetti liikuntaa alaluokilla 1. – 6. (primaria) ja kolme yläluokilla 1. – 5. (secundaria). Koulutustaustaltaan vastanneiden joukko oli kirjavaa. Kahdeksan ilmoitti käyneensä secundarian ja yksi ainoastaan primarian, jonka jälkeen vuoden secundariaa. Seitsemän secundarian käyneistä ilmoitti saaneensa jotain lisäkoulutusta senkin jälkeen. Neljä kertoi opiskelleensa ainakin jotain opetusalaan liittyvää, kuten ala-asteen- tai erityisopettajan opintoja. Kolme ilmoitti saaneensa lisäkoulutusta jollain muulla kuin opetusallalla; yksi oli opiskellut jonkin verran tietotekniikkaa, toinen biologiaa ja kolmas oli valmistunut kauppatieteen alan maisteriksi.

Viidellä opettajista työskentely silloisessa koulussa oli ensimmäinen kokemus liikunnanopettajana. Heistä kaksi ilmoitti olleensa ennen muissa töissä: toinen musiikki-instrumenttien opettajana ja toinen Koulutus-, kulttuuri- ja urheiluministeriössä koulupelien ja -leikkien (juegos escolares) teknisenä tukena. Neljällä opettajista oli liikunnanopettajan työkokemusta myös muista kouluista. Heistä yksi oli ollut lisäksi jalkapallovalmentajana ja toinen luokanopettajana.

6.1.1 Liikunnanopettajan työstä

Opettajat kertoivat työhönsä kuuluvan liikuntatuntien suunnitteluun, pitämiseen ja arviointiin liittyvien asioiden lisäksi kokouksia, valvontaa ja koulun edustamista esimerkiksi ”en la organización de los Juegos Escolares de compitiendo” eli koulupelien kilpailuorganisaatiossa. Työhön kuului myös tanssituntien antamista ja koulun urheilujoukkueiden valmentamista.

Erään opettajan vastauksessa korostui kurin ja järjestyksen merkitys. Mauricio kertoi: ”La clase de educación física es muy bonita porque requiere mucho de disciplina, dispocion, orden y sobre todo respeto mucho de los estudiantes” eli liikuntatunnit ovat erittäin kivoja, koska ne vaativat paljon kuria, järjestystä, asennetta ja ennen kaikkea oppilaiden välistä kunnioitusta. Hän korosti vielä, että liikuntatunneilla täytyy ensisijaisesti olla järjestys lämmittelyharjoitteissa.

Erityiskoulun liikunnanopettaja Ivania luonnehti työtään hieman eri tavoin: ”Diferentes tipos de ejercicios comprensión y amor a los niños (as) mis actividades son diferentes ya que depende del nivel de aprendizaje de cada niño y sus capacidades física porque son niños (as) especiales. (Discapacitados)” eli erityyppisiä harjoitteita lapsille myötätunnolla ja rakkaudella ohjattuna. Hänen harjoituksensa ovat erilaisia eri oppilaille ottaen huomioon jokaisen yksilön oppimisen ja fyysisen toimintakykyisyyden.

6.1.2 Oppilaista

Opetusryhmien koot vaihtelivat opettajien vastauksien perusteella Roxikalin yksityiskoulun 10 oppilaasta Instituto Juan José Rodriguezin 70 oppilaaseen. Suurin osa opettajista kuvaili oppilaitaan liikuntatunneilla innostuneiksi ja heidän käytökseensä oltiin pääosin tyytyväisiä. Innostuneisuus oli selvästi havaittavissa myös oppilaiden ilmeissä tunteja seurattessani – hymyjä ja riemun kiljahduksia ei puuttunut, vaikka tilat ja välineet olivatkin suomalaisesta näkökulmasta kehnot. Freddi kertoi vastauksessaan poikaoppilaiden käyttäytyvän hyvin ja osallistuvan suurella innolla tunneille ja kilpaurheiluun. Mauricio arveli ajoittaisen huonon käytöksen johtuvan terveysongelmista tai ongelmista perheessä. Josén mukaan jotkut iltapäivän ryhmät ovat kurittomia ja heillä on vain vähän innostusta liikuntaa kohtaan. Iltapäivien ryhmien innostuksen puute voi johtua ajankohdan kuumuudesta ja auringonpaisteesta, joka sai varsinkin minut hakeutumaan aurinkoisilta paikoilta mieluummin varjoon.

6.1.3 Liikuntapaikoista ja -välineistä

Kuva 14. Liikuntatunti meneillään Anexan koulun pihassa.

Kuva 15. Luis Leonin koulun liikuntatunteja pidettiin usein tällä alueella.

Liikuntatunnit pidettiin yleensä ulkona, sillä liikuntasaleja ei kouluilla ollut. Koulun pihalla oli usein vapaata maa-aluetta ja betonipohjainen kenttä tai jompikumpi. Mauricio kertoi Roxikalin koulun tilanpuutteen takia pitävänsä liikuntatuntinsa koulun editse menevällä kadulla, jonka hän sanoi olevan erittäin vaarallinen, liian pieni ja huonossa kunnossa tuntien pitämistä varten.

Kuva 16. Roxikalin koulun liikuntapaikka.

Instituto Juan José Rodríguezin liikuntatunteja pidettiin suurella nurmikentällä tai sateen sattuessa katoksessa. Pääosin opettajat olivat tyytyväisiä koulun liikuntapaikkoihin. Freddi korosti nurmikentän antavan heille etuoikeuden liikkua vapaalla kentällä riittävässä tilassa, puhtaassa ilmassa ja vuorovaikutuksessa luonnon kanssa.

Kuva 17. Jalkapallojoukkueen harjoitukset Instituto Juan José Rodríguezin kentällä kesäkuussa 2003.

Kouluilla oli liikuntavälineinä yleensä muutama pallo, puukapuloita ja joitain satunnaisia välineitä. Yli puolet opettajista valitti välineiden puutteesta, koska se hankaloitti opetuksen suunnittelua. Santiago kuvaili koulun liikuntavälineinä olevan palloja ja puusta tehtyjä välineitä, kuten lautoja ja viestikapuloita.

Minun näkökulmastani välineitä oli erittäin vähän, erityisesti liikuntapaikkojen huono taso ja kunto sekä niiden vaarallisuus saivat minut välillä varpailleni. *Kentät ovat huonoja. Ruoho on alkanut vihertää ja kasvaa nyt sateiden lisääntyttyä – se on kentällä paikoin 30-senttistä! On ruohomättäitä, joista pallo voi yllättävästi vaihtaa suuntaa. Mättäisiin voi myös kompastua (...)* Korkeuseroa on kentän eri kohdissa – jalkapallokentän mittaisella matkalla korkeuseroa voi olla kymmeniä senttejä! *Ketään se ei kuitenkaan haittaa. Kenenkään en ole kuullut arvostelevan kentän kuntoa tai olosuhteita. Minulla se on ollut muutaman kerran mielessä – olen kuitenkin pitänyt suuni supussa, onneksi... hyvinhän siinä voi kuitenkin pelata. Huonot olosuhteet vähentävät tasoeroja, kun pallo voikin pomputa yllättävästi erisuuntaan kuin sen on tarkoittanut. Minä olen kasvanut liian hyvissä olosuhteissa, jossa hiekkakenttä on aina lanattu ennen ottelua, rajat on piirretty*

tarkasti kalkkikärryillä ja maaleissa on aina ollut verkot. Kentän epätasaisuuksia on yritetty välttää loukkaantumisien vähentämiseksi – täällä en ole nähnyt ainuttakaan loukkaantumista näiden seitsemän viikon aikana, vaikka olen seurannut betonikorokkeen päällä pelattavaa ”fuboll salaa” ja kadulla juostavan neljänsadan metrin juoksua, pelannut betonikentällä koripalloa, pitänyt autotiellä liikuntatuntia ja pelannut kesannolla olevaan peltoon verrattavissa olevalla kentällä jalkapalloa. (Kenttäpäiväkirja 2003.)

6.1.4 Liikunnanopetuksen ohjeistuksista

Opettajien ajatukset koulutus-, kulttuuri- ja urheiluministeriön tekemistä ohjeistuksista vaihtelivat tyytymättömyyden ja tyytyväisyyden välillä. Neljän opettajan vastauksista tuli esille tyytymättömyys ohjeistuksiin – toisaalta kolme heistä opetti secundariassa, joiden opettajille ei ollut primarian tapaan tehty liikunnanopetuksen perusteita, vaan opetus pohjautui ajankäyttötaulukoon (ks. Liite 3). Eräs opettaja kertoi tyytymättömyydestään näin: ”Realmente hay que renovar lo por lo que hay en ellos muchas actividades que no son de acuerdo con los expectativas y necesidades de los alumnos (...)” eli hänen mielestään ohjeistuksissa todellakin on uudistamista, koska niissä on paljon aktiviteetteja, jotka eivät ole muuta kuin täytettä oppilaille välttämättömien asioiden seassa. Lisäksi hän ihmetteli vastauksessaan, mitä pelejä ja leikkejä voi pitää 45 tai 50 oppilaan ryhmille.

Kolme opettajaa vakuutti tyytyväisyyttään ohjeistuksiin. Randoll kertoi suunnitelmien olevan erittäin hyviä, helppoja ja sopivia kolmannen, neljännen, viidennen ja kuudennen luokan oppilaille. Hän lisäsi vielä: ”No me gustaria cambiar nada porque me parece muy bonito todo el programa (...) la enseñaza de la educación física esta bien plasmada dentro de programa, y tiempo” eli hän ei haluaisi muuttaa mitään, koska hänen mielestään koko ohjelma on erittäin hyvä ja liikunnanopetus ajankäyttöineen on hyvin tiivistetty ohjelman sisälle.

Korjausehdotuksina ministeriön ohjeistuksiin opettajien vastauksissa oli mainittu pelien, leikkien ja harjoitteiden lisääminen suunnitelmaan, täydennyskoulutuksen ja didaktisen

materiaalin saaminen, ministeriön ja liikunnanopettajien yhteistyön parantaminen sekä erityisoppilaiden huomioiminen.

6.1.5 Oman työn kehittämisestä

Neljä opettajaa kertoi haluavansa kehittää omaa työtään kohdistamalla parannuksia liikuntavälineisiin tai -paikkoihin. Lisäksi omaa työtä haluttiin kehittää esimerkiksi omatoimisuuden lisäämisellä, uusiin opetusmenetelmiin tutustumisella sekä MECD:n ohjeistuksien parantamisella.

6.2 Oppilaat kertovat

Oppilaiden avoimiin kyselyihin vastasi neljän koulun kahdeksasta opetusryhmästä yhteensä 223 oppilasta, jotka olivat iältään 10 – 20 -vuotiaita. Oppilaiden vastaukset olivat yleiskuvaltaan lyhyitä, muutamasta sanasta pariin lauseeseen. Olen analysoinut oppilaiden vastauksia paradigma-analyysin keinoin etsimällä vastauksista keskeisiä teemoja, tyyppisiä ja tyypillisiä esimerkkejä.

Sitaatin jälkeisen käännöksen loppuun olen merkinnyt sulkeiden sisään vastaajan sukupuolen, iän, sekä vastauslomakkeen koodin, esimerkiksi (Poika 15v. VI,36). Merkintä ”VI” tarkoittaa tässä tapauksessa kuudetta liikuntaryhmää, jolle kysely tehtiin, ja numero ”36” tarkoittaa vastauslomakkeen järjestysnumeroa kyseisessä ryhmässä.

6.2.1 Mieluisia asioita

Olen jaotellut oppilaiden vastauksia liikuntatunnin mieluisista asioista (Liite 2, kysymys 4) sisältöjensä perusteella kolmeen kategoriaan: i) Perusjoukko, ii) Sääntilliset ja iii) Pahikset.

Perusjoukko

Tähän kategoriaan kuului noin 70 prosenttia oppilaiden vastauksista. Kaikki ne vastaukset, joissa mainittiin vain jotain liikuntatunnin totutuista sisällöistä, kuului tähän kategoriaan. Tyypillisessä vastauksessa oppilas kertoi pitävänsä esimerkiksi pallopeleistä, fyysisistä harjoitteista tai peleistä ja leikeistä, joissa juostiin.

”Me gusta hacer como abdominales. como pechada. sentadilla. y el deporte como futvol. [sic]” Tässä oppilas on vastannut pitävänsä vatsalihasten, punnerrusten ja kyykkyyn–ylös - liikkeiden tekemisestä ja urheilusta, kuten jalkapallosta. (Tyttö 15v. VII,15)

”Dar bueltas en el canpo hacer avdominales las pechadas [sic]” eli kiertää kenttää, tehdä vatsalihaksia ja punnerruksia. (Poika 13v. VII,6)

Säntilliset

Säntillisten kategoriaan kuului noin 20 prosenttia tämän kysymyksen vastauksista. Vastauksessaan oppilas esimerkiksi kertoi pitävänsä tunneilla kaikesta. Hän saattoi kehua opettajaa, kirjoittaa opitulta kuulostavan vastauksen esimerkiksi harjoitteiden hyödyllisyydestä tai kertoa pitävänsä järjestykseen ja kuriin liittyvistä asioista.

”En primer lugar la disciplina que el profesor tiene, ya que es puntual.” Tämä oppilas mainitsi opettajan pitämän kurin olevan mieluisaa. (Tyttö 15v. IV,15)

”Uno de ellas es que gracias a los ejercicios nos mantemos sanos y fuertes. Otras de ellos son los deportes que practicamos ya que gracias a ellos nos divertin y nos relacionamos mas.” Oppilas kiittää harjoitteita niiden terveyttä ja voimia ylläpitävistä vaikutuksista. Lisäksi hän pitää peleistä, koska ne ovat hauskoja ja oppilaat pääsevät sosiaalisiin kontakteihin. (Tyttö 14v. VIII,18)

”Me gusta siempre la paso la clase de Educacion F. que es muy divertida y porsu puesto [sic] el profesor que nos da una clase muy bonita” eli tykkään aina liikuntatunneista, koska

ne ovat erittäin hauskoja ja tietysti opettajasta, joka pitää tosi kivoja tunteja. (Tyttö 13v. VII,34)

”En realidad, me gustan las abdominales, Pechadas, correr. y en realidad me gusta todo en la clase pero se deberia implementar mas esta clase. y me gustan los Ejercicios bastante pesados. porque no le hayo nada de pesado [sic].” Oppilas kertoo, että hän pitää vatsalihaksista, punnerruksista, juoksemisesta ja kaikesta tunnilla. Hän kertoo pitävänsä raskaista harjoitteista, koska hänelle ne eivät ole raskaita. (Tyttö 14v. III,21)

Pahikset

Pahisten kategoriaan kuului muutama prosentti vastauksista, joissa opiskelija esimerkiksi kertoi, ettei pidä mistään liikuntatunnilla, tai että parasta liikuntatunnilla oli se, ettei siellä tarvitse opiskella.

”No me gusta nada. Solo el calentamiento.” eli en pidä mistään, vain lämmittelystä. (Tyttö 15v. IV,20)

”me gusta por q’ no hay q’ copiar, estudiar, ni cosas q’ aseamos como en otras areas (...) [sic]” Oppilas kertoo, että pitää siitä, että ei tarvitse kopioida eikä opiskella, mitä muilla tunneilla tehdään. (Poika 14v. IV,35)

”Cuando se cambian las chavalas y cuando termina la hora de E.F [sic]” eli kun tytöt vaihtavat vaatteita ja kun liikuntatunti loppuu (Poika 15v. IV,32)

6.2.2 Epämiellyttäviä asioita

Olen jaotellut oppilaiden vastauksia liikuntatunnin epämiellyttävistä asioista (Liite 2, kysymys 5) sisältöjensä perusteella kolmeen kategoriaan: i) Perusjoukko, ii) Uskaliaat kritisoijat sekä iii) Kaikki on kivaa.

Perusjoukko

Tähän kategoriaan kuului melkein 60 prosenttia tämän kysymyksen vastauksista. Kaikki ne vastaukset, joissa mainittiin vain joku tai joitain liikuntatunnin sisältöjä ilman perusteluita, kuuluivat tähän kategoriaan. Vastauksessaan oppilas kertoi esimerkiksi, ettei pidä lämmittelyharjoitteista, punnerruksista tai juoksemisesta.

”Correr nunca me gustado [sic]”. Oppilas kertoo, ettei ole koskaan pitänyt juoksemisesta”. (Tyttö 14v. VII,25)

”No me gusta correr las 400mt No me gusta hacer ejercicios de calentamiento [sic]”. Tässä vastauksessa oppilas kertoo, ettei pidä 400 metrin juoksusta, eikä lämmittelyharjoitteiden tekemisestä. (Poika 11v. I,8)

”No me gusta hacer pechadas y resistencia y correr 400 mts”, eli oppilas ei pidä punnerrusten tekemisestä, kestävyysharjoitteista, eikä 400 metrin juoksusta. (Poika 12v. I,4)

Uskaliaat kritisoijat

Uskaliaisiin kritisoijiin luokiteltiin tämän kysymyksen vastauksista melkein 30 prosenttia. Vastauksissa kritisoitiin esimerkiksi liikuntatuntien raskautta, harjoitteiden väsyttävyyttä, yksitoikkoisuutta tai tylsyyttä. Joissakin vastauksissa kerrottiin myös opettajan huonosta kohtelusta tunnin aikana tai muista tunneilla esiintyneistä epäkohdista.

”no me gusta por q’ son muy cansados y no jugamos footbooll y por q’ solo mismo hacemos [sic].” Oppilas kertoo, että ei pidä väsyttävistä asioista ja siitä, että he eivät pelaa jalkapalloa, vaan tekevät aina vain samoja asioita. (Poika 14v. IV,35)

”No me gusta dar mucha vueltas en el campo de mi colegio porq’ me canso mucho [sic]” eli oppilas ei tykkää kiertää useita kertoja koulunsa kenttää ympäri, koska silloin hän väsyy. (Tyttö 17v. VIII,5)

”Q’ el profesor es muy estricto [sic]” eli kun opettaja on erittäin ankara. (Tyttö 15v. IV,9)

”que me traten sino ago esa cosa bien (...) [sic]”. Oppilas kertoo, että häntä kohdellaan huonosti, jos hän ei tee asioita hyvin. (Poika 11v. V,23)

”cuando estan neciando y cuando hacen despelote (...)”. Kun jotkut ovat tuhmia ja rettelöivät. (Poika 12v. V,25)

Kaikki on kivaa

Tähän kategoriaan kuului noin 10 prosenttia tämän kysymyksen vastauksista. Vastauksissa kerrottiin esimerkiksi, ettei liikuntatunnilla ole mitään, mistä ei pitäisi.

”Todas me gustan”, eli tykkään kaikesta. (Poika 13v. VII,6)

”Bueno a mi me gusta todo especialmente que el profesor Santiago me trata bien.” Oppilas kertoo pitävänsä kaikesta ja erityisesti siitä, kun Santiago-opettaja kohtelee hyvin. (Tyttö 11v. VI,12)

6.2.3 Parannusehdotuksia

Olen jaotellut oppilaiden parannusehdotuksia käsitelleen kysymyksen (Liite 2, kysymys 6) vastauksia sisältöjensä perusteella neljään kategoriaan: i) Harjoitteita, pelejä ii) Lisää välineitä, paremmat liikuntapaikat, iii) Muutoksia tuntitoimintaan ja iv) Opitut vastaukset.

Harjoitteita, pelejä

Oppilaiden parannusehdotuksia käsitelleen kysymyksen vastauksista noin 45 prosentissa mainittiin ainoastaan haluttavan lisää joitain harjoitteita tai pelejä. Näistä noin puolessa kerrottiin haluttavan lisää jalkapalloa.

”Futbol, futbol, futbol...” Jalkapalloa, jalkapalloa, jalkapalloa... (Poika 14v. IV,31)

”ejercicios, jugar, futboll, boliboll y beisboll [sic]” eli harjoitteita, pelaamista, jalkapalloa, lentopalloa ja baseballia (Tyttö 10v. I,12)

Lisää välineitä, paremmat liikuntapaikat

Parannusehdotuksia kysyttäessä noin 25 prosentissa vastauksista oli haluttu parannusta liikuntavälineistöön tai liikuntapaikkoihin – esimerkiksi enemmän palloja tai paremmat pelikentät.

”Balones de Basque canchas de Fudból y de beisbol y canchas de basque. Balones de Bolibol y su red. [sic]” eli koripalloja, jalkapallo-, baseball- ja koripallokentät sekä lentopalloja ja lentopalloverkko. (Poika 11v. V,26)

”Juegos como voleball y su propia cancha. balones suficientes ya que en el colegio no hay muchos y siempre hay discociones e indiferencias [sic].” Oppilas kertoo vastauksessaan haluavansa lentopalloa ja sille kentän sekä riittävästi palloja, sillä muuten niistä on usein tappeluita ja erimielisyyksiä. (Tyttö 15v. IV,13)

Muutoksia tuntitoimintaan

Noin 20 prosentissa vastauksista oli mainittu haluttavan uudistuksia ja parannuksia liikuntatuntiin muutenkin kuin vain pelien ja harjoitteiden tai liikuntavälineiden ja -tilojen osalta. Tässä kategoriassa otettiin kantaa esimerkiksi opettajan toimintaan ja oppilaiden kohteluun, haluttiin lisää liikuntatunteja, kuria ja järjestystä, enemmän kilpailuja ja musiikkia. Tyttöjen ja poikien asemaan liikuntatunnilla otettiin myös kantaa.

”Que el profe fuera mas atento y amistoso a clase y que hicieramos muchos ejercicios no tan costosos [sic].” Oppilas haluaisi opettajan huomioivan paremmin ja olevan

ystävällisempi. Hän haluaisi tehtävän paljon harjoitteita, jotka eivät olisi raskaita. (Tyttö, 16v. IV,6)

”Las cosas que me gustarian más en las clases son disciplina y más ejercicios de pechadas y velocidad.” Asioita, joita oppilas kertoo vastauksessaan haluavansa enemmän tunneille, ovat kuri, sekä lisää punnerrus- ja nopeusharjoitteita. (Poika 19v. VIII,25)

”Jugar con las mujeres aparte de los barones [sic]” eli pelata tyttöjen kanssa erillään pojista. (Tyttö 10v. I,18)

Opitut vastaukset

Parannusehdotuksia käsitelleen kysymyksen vastauksista melkein 10 prosenttia kuulosti ns. opituilta vastauksilta. Esimerkkinä tästä kategoriasta ovat kaksi seuraavaa kommenttia, jotka opettaja on saattanut lausua liikuntatunnin aikana, ja jotka ovat jääneet tunnollisen oppilaan mieleen.

”que las clases sean mas dinamicas y educativas” eli että tunnit olisivat dynaamisempia ja kasvattavampia. (Poika 16v. IV, 5)

”Ejercicios para mantener cuerpo” eli harjoituksia kehon kunnossapitämiseksi. (Tyttö 16v. IV,37)

7 GRINGO OPETTAA

Pidin matkani aikana kolme opetustuokiota, Anexassa kaksi kertaa ja Roxikalissa kerran. Roxikalissa opettaminen tapahtui normaalin liikuntatunnin aikana. Anexassa pidin kahdet harjoitukset koulun jalkapallojoukkueelle, jota valmentaneet opettajat kaipasivat apua fyysisissä harjoitteissa.

7.1 Koulun jalkapallojoukkuetta

Seurasin Anexan koululla muutamia liikuntatunteja. Tunsin siellä oloni mukavaksi ja tervetulleeksi sekä koulun henkilökunnan että opettajien osalta. Koululla oli kaksi miesliikunnanopettajaa, Santiago ja Herling, jotka vastasivat liikuntatuntien lisäksi jalkapallojoukkueen harjoituksista ja valmentamisesta koulujen välisiin peleihin. He pyysivät minulta apua fyysisessä harjoittelussa ja ehdottivat, että pitäisin jalkapallojoukkueen harjoituksia kerran viikossa. Suostuin pyyntöön, vaikka olin epävarma espanjan kielen taidostani. Joskus opettajat eivät kuitenkaan saapuneet paikalle ja oppilaitakin kävi vain jokunen kääntymässä. Näiden tapausten lisäksi mm. koulujen lomien takia opetuskertani jäivät jalkapallojoukkueelle lopulta kahteen.

Suunnittelin harjoitukset (Liite 4) vihkooni. Harjoitusten jälkeen sain opettajilta tyytyväisiä katseita. Sain myös huomattavaa apua heidän selittäessä epäselviä asioita oppilaille. *Opetustani helpotti ja helpottaa toivottavasti tänäänkin nuorempi miesliikunnanopettaja (Herling). Viime kertaan opettajat tuntuivat olevan tyytyväisiä ja pyysivät tekemään ja demonstroimaan lisää harjoitteita (...)* (Kenttäpäiväkirja 2003.) Sain palautetta myös oppilailta: *Lapset tekivät kaiken mukisematta ja luultavasti ihan mielellään, koska alun ihmettelyjen jälkeen saatoin havaita hymyjä lasten kasvoilla.* (Kenttäpäiväkirja 2003.)

Tahtomattani opetustuokioihini pääsi mukaan jotain paikalliseen opetukseen tyypillistä: *Kieliongelma rajoittaa ohjeistustani ja palautteen antoani, joten*

opettajat tuovat harjoitteisiini aina hieman Nicaragualaisia vaikutteita, kuten pillin vihellykset, armeijamaisen kurin ja järjestyksen. (Kenttäpäiväkirja 2003.)

7.2 Liikuntatunnilla

Roxikalin koulu sijaitsi noin sadan metrin etäisyydellä Anexasta. Uskaltauduin koulun aitojen sisäpuolelle kyselemään liikunnanopettajaa, vaikka sisään tullessani sain ihmetteleviä katseita sekä oppilailta että henkilökunnalta. Tapasin Mauricion, koulun liikunnanopettajan, ja tarjouduin heti pitämään opetustuokiota esimerkiksi liikuntatunnin osana. Mauricio suostui, ja ehdotti minua pitämään oppilaille fyysisiä harjoitteita. Olin hieman pettynyt ehdotukseen, sillä näkemiltäni koululiikuntatunneilta puuttui jotain muuta kuin fyysisiä harjoitteita. Ehdotukseni leikin pitämisestä harjoitteiden lisäksi saikin myönteistä vastakaikua. *Aamulla menin seitsemäksi Roxikaliin pitämään opettajan avuksi liikuntatuntia. Olin suunnitellut valmiiksi muutaman lihaskuntoharjoitteen ja kirjoittanut ylös tukisanoja ohjaamista varten. (Kenttäpäiväkirja 2003.)* Liikuntatunnin pitopaikka aiheutti minussa hämmästyksiä. *Yllätyksekseni tunti pidettiin koulun ohi menevällä kadulla (ks. kuva 16), jossa kulki tunnin aikana normaalisti sekä autoja että muuta liikennettä (Kenttäpäiväkirja 2003).*

Tälläkin tunnilla näin samanlaisen alkulämmittelyn, minkä olin nähnyt useilla muilla tunneilla aikaisemmin eri kouluilla, eri ryhmillä ja eri luokka-asteilla. Mauricion pitäessä tuntia oppilaat olivat aina joko riveittäin tai muuten muodossa. Lämmittelyn jälkeen tuli minun vuoroni. *Olin suunnitellut alkuun pitäväni rapuhippaa, mutta en uskaltanut liikenteen takia sitä pitää – aloitimme siis lihaskuntoharjoitteilla. (Kenttäpäiväkirja 2003.)* Olin suunnitellut pareittain tehtäviä harjoitteita, jotta oppilailla olisi edes jotain vaihtelua normaaleihin tunteihin verrattuna. Parityöskentelyä en ollut seuraamillani tunneilla nähnyt käytettävän kuin vatsalihasliikkeiden tekemisessä parin jalkojen paikallaan pitämiseksi.

Jalkapallojoukkueen harjoitusten tapaan myös tällä liikuntatunnilla opettaja puuttui opetustuokioni kulkuun ohjaamalla oppilaiden suorituksia pillin vihellyksin ja armeijamaisin komennoin. Mauricio oli myös suureksi avuksi minulle. *Hän auttoi tehtävien selittämisessä oppilaille ja en tiedä olisinko selvinnyt tehtävänannoista yksin?* (Kenttäpäiväkirja 2003.) Lopussa uskalsin leikittää myös sitä rapuhippaa. *Oppilaat tuntuivat olevan innoissaan mukana ja minusta tuntui hyvältä, kun oppilaat olivat vapaammin ja saivat liikkua muutenkin kuin muodossa. Sellaista juoksentelua ja liikkumista olen tottunut liikuntatunneilla näkemäänkin!* (Kenttäpäiväkirja 2003.) Mauricio lopetti opetuksen totuttuun nicaragualaiseen tapaan. *Tunnilta poistuttiin jonossa kävellen – juosta ei saanut...* (Kenttäpäiväkirja 2003.)

8 PALUU KOTIKONNUILLE

Kotiinpaluumatkalla pysähdyimme neljäksi päiväksi vierailemaan serkkuni luokse Miamiin. Sain omakohtaisia kokemuksia siitä, mitä kulttuurishokki voi olla. *Olen tullut täysin erilaiseen maailmaan. Hyppäys kehitysmään pikkukaupungista USA:n kulutusyhteiskuntaan tuo pintaan tunteita – ristiriitaisiakin. (...) Nicaraguassa olleesta rikkaasta länsimaalaisesta onkin tullut Floridassa köyhä opiskelija.* (Kenttäpäiväkirja 2003.) Koin raskaaksi nähdä niin lyhyen ajan ja matkan sisällä niin paljon eriarvoisuutta. *Talot täällä ovat hienoja, uima-altaat, kaikki on luksusta – mutta en osaa nauttia tästä. (...) Tunnen jopa syyllisyyttä maatessani hienostoasuinalueen uima-altaalla. Tunnen lievää masentuneisuutta (...) tiedän sen menevän ohi, kun menemme pelaamaan katukorista läheiselle kentälle.* (Kenttäpäiväkirja 2003.) *Kerjääviä katulapsia en ole täällä nähnyt, enkä yhtään köyhää – kaikki täällä ovat rikkaita. Mielenköyhyys taas on asia erikseen – TV:stä tulee taukoamatta koripalloilija Kobe Bryantin raiskausjutun pyörittelyä ja spekulointia. Todellisuuden taju hämärtyy – onko koripalloilijan raiskaussyyte maailman tärkein asia juuri nyt?* (Kenttäpäiväkirja 2003.)

Tutkielmani lopuksi pyrin luomaan katseen eteenpäin jopa aineistoni ulottumattomiin. Yritän raottaa silmiäni hieman enemmän, ja pohtia mitä jäi näkemättä ja mitä aineistossa jää kertomatta asettamalla kysymyksiä ja tekemällä joitain tulkintoja.

8.1 Koululiikunnan pohdintaa

Matkani loppuvaiheessa kirjoitin kenttäpäiväkirjaani: *Mitä voin sanoa tässä vaiheessa liikunnanopetuksesta? Enpä tiedä (...) Hirveästi keskitytään fyysisen kunnon parantamiseen. Kuntoa kohotetaan mekanistisella käsityksellä ihmisestä; mitä enemmän punnerruksia teet sitä parempi mahdollisuus sinulla on saada hyvä arvosana liikunnasta ja kestävyytesi paranee, kun juokset vielä kerran kentän ympäri.* (Kenttäpäiväkirja 2003.) Saamani kuva liikunnanopetuksesta ei sovi holistisen ihmiskäsityksen raameihin, jossa ihminen käsitetään kehollisuuden, tajunnallisuuden ja situationaalisuuden muodostamaksi kokonaisuudeksi (ks. Puhakainen 1995). En voi, enkä haluakaan sanoa, että

nicaragualaisilla olisi mekanistinen ihmiskäsitys, mutta kehollisen puolen kehittyminen näytti ainakin ensisilmäyksellä olevan liikuntakasvatuksen pääasia.

8.1.1 Kuri, järjestys ja sotilaallisuus

Koululiikunta näyttäytyi minulle Nicaraguan matkani aikana kurinalaisena ja järjestelmällisenä toimintana. Tämä ilmeni opetuksessa esimerkiksi fyysisten harjoitteiden runsautena. Liikuntatunteja havainnoidessani ensimmäiseksi huomioni kiinnittyi alkulämmittelyyn, jossa sotilaallinen kuri ja järjestys näkyivät erilaisina rivimuodostelmina, pillinvihellyksinä sekä armeijamaisina komentoina. Sotilaallinen järjestys ja kuri olivat havaittavissa tuntien aikana, liikunnanopetuksen perusteissa sekä opettajien ja oppilaiden vastauksissa. Sotilaallisuutta näkyi koululiikunnan lisäksi myös katukuvassa: *Pankkien ovilla oli vartijoilla poikkeuksetta haulikot käsissään.*

Virkapukuisina tai ei – haulikkoa kädessään kantavalta tummalta mieheltä en uskaltanut mennä kysymään pankin palveluista ...he tarkkailevat pankin oven ohi kulkijoita ja tumman katseen osuessa isoon vaaleaan, tekee mieli tihentää askellusta (...)

(Kenttäpäiväkirja 2004.)

Sisällissodan loppumisesta ei ole edes kahtakymmentä vuotta, joten lähihistoria voi osaltaan selittää sotilaallisuuden näkymistä sekä katukuvassa että koululiikunnassa. Sotilaallisuuteen läheisesti mielletävät järjestys ja kuri eivät jätä yleensä tilaa esimerkiksi omatoimisuudelle, luovuudelle tai vuorovaikutukselliselle oppimiselle. Autoritääriin opettaminen helposti ruokkii tarvetta laittaa oppilaita paremmuusjärjestykseen – kilpailu tuntuikin olevan liikuntatunneilla luonnollista. Voittajat saivat näin paljon huomiota muiden jäädessä sivuosaan. Voittajia ei yleensä tarvitse juurikaan motivoida liikkumaan, mutta miten käy niiden, jotka yleensä häviävät eivätkä koskaan voita? Mistä he saavat myönteisiä liikuntakokemuksia, joiden myötä liikunnasta tulisi osa terveellistä elämäntapaa? Riittääkö tieto liikunnan terveydellisistä vaikutuksista saamaan heidät liikkeelle ja pitämään itsestään huolta liikunnan avulla?

8.1.2 Nicaragualainen kulttuuri ja liikunta

Länsimaisena tutkijana en voi tarkasti tietää mitä merkityksiä liikunnalla oli nicaragualaiselle tai kulttuurille yleensä ja mikä sai nicaragualaisen liikkumaan. Oliko liikunta vain viihdettä ja huvittelua eli ”sporttia ja kansanjuhlaa” kuten Suomessa noin sata vuotta sitten (ks. Sironen 1995, 11 – 29)? Oliko terveysliikunta sittenkin vieras käsite nicaragualaiselle, vaikka koulun liikuntatunneilla kerrottiin liikunnan olevan terveydelle hyväksi?

Iltaisin lenkillä käydessämme saimme ihmetteleviä ja huvittuneita katseita Jinotepen kaduilla istuvilta paikallisilta, kun vaimoni kanssa juoksimme heidän ohitse. Lenkkeily ja kuntosalilla käyminen eivät tainneet kuulua keskiverron nicaragualaisen päiväohjelmaan, vaan ne tuntuivat olevan osa trendikästä laihduttamista ja yleistä vain rikkaampien keskuudessa. Köyhän ei kannattanut juosta turhaan ja kuluttaa energiaa sellaiseen, jos ruokaa oli juuri ja juuri sen verran, että näläntunne pysyi poissa.

Johtopäätös mekanistisesta ihmiskäsityksestä, joka on vallalla koululiikunnassa, liikunnanopettajien keskuudessa, ehkä koko maassa ja kulttuurissa, voi olla liian hätiköity. Tai ehkä se on vain ensimmäinen askel nicaragualaisen kulttuurin ymmärtämisessä. Miksi liikunnanopetuksen perusteissakin oli havaittavissa fyysiseen suorituskäytännön kehittämiseen tähtäävää oppilaiden valmentamista? Millaiset olivat työryhmän jäsenten koulutus- ja työtaustat ja millaiselta arvopohjalta työryhmä teoksen on suunnitellut? Onko ministeriön työryhmän pohjimmainen ajatus koululiikunnasta todella kiteytetty edellä käsiteltyyn liikunnanopetuksen perusteisiin? Miksi koululiikunnassa korostui suorituskeskeisyys ja kilpailu, vaikka muu elämänmeno tuntui olevan rentoa ja stressitöntä sekä kaukana suorittamisesta ja kilpailusta?

Kulttuurissa on varmasti paljon sellaista, mitä en ymmärrä. Tiedän Nicaraguan olevan kehitysmaa. Kirjoitetulla tiedolla oli tässä kulttuurissa vähäisempi merkitys kuin länsimaissa (ks. Ylönen 2004b), myös lukutaitoisten osuus väestöstä on alhainen. Tämä johtaa tiedonkulun ja sivistyksen hitaampaan etenemiseen ja siksi opetusmetodienkin tuntemus oli vähäistä. Sotilaallinen kuri ja järjestys eivät olleet liikunnanopetuksen tavoin luokkaopetukselle ominaista (ks. Nuto 2003), mutta voin kuvitella siinä olleen yleisesti

paljon opettajajohtoisia piirteitä. Suuret ja äänekkäät opetusryhmät sekä vähäinen palkka (ks. Nuto 2003) varmasti jarruttavat opettajien intoa kokeilla uusia opetustyyplejä.

8.1.3 Vuorovaikutus

Opettajien ja oppilaiden vuorovaikutuksessa oli asioita, joihin huomioni erityisesti kiinnittyi. Jotkut opettaja käsittelivät oppilaitaan selvästi ronskimmin kuin Suomen kouluissa on tapana. Myös joidenkin miesopettajien ja tyttöoppilaiden välinen suhde mietitytti. Millainen suhde opettajalla on oppilaisiinsa, kun hän voi tunnin lopussa ottaa tytön kainaloonsa, silittää poskea tai ehdottaa hierontaa? Koskemista yleisempiä tapoja olivat kaksimieliset vitsailut, varsinkin miesopettajien ja tyttöoppilaiden välillä, jotka eivät olleet vain yksisuuntaisia, vaan usein tytöt jatkoivat vitsailua omalta taholtaan. Oppilas ja lapsi yrittää ymmärrettävästi saada huomiota keinoilla millä hyvänsä ja macho-miehen kuuluu jollain tavoin todistella vireyttään. Miesopettajan nipistys naiskollegan vyötäröltä ei myöskään näyttänyt olevan mitään tavallisuudesta poikkeavaa. Onko Nicaraguassa naisen alistuttava asemaansa?

8.1.4 Tanssin asema

Koululiikuntaan ei sisältynyt pakollisena tanssia, vaan se oli vapaaehtoista kerhotoimintaa. Tanssia kuitenkin näki miltei päivittäin kaduilla erilaisissa juhlissa ja karnevaaleissa – juhlan aiheesta riippumatta juhlintaan yleensä kuului tanssiminen. Se oli olennainen ja näkyvä osa nicaragualaista kulttuuria, joten sen vapaaehtoisuus koulussa mietityttää. Osaltaan tämä heijastaa nicaragualaisen kulttuurin vähäistä roolia, jopa sen näkymättömyyttä koulussa. Miksei tanssi voisi tällaisessa kulttuurissa, jossa se tuntui olevan luonnollinen ilmaisumuoto, kuulua kaikille osana kouluopetusta? Varsinkin kun tanssin opetuksella voi saavuttaa liikuntakasvatuksen tavoitteet täysipainoisesti, esimerkiksi oppilaan persoonallisuuden eri osa-alueiden kehittymisen näkökulmasta. Onko oman kulttuurin vähäinen esille tuominen alitajuisesti peruja siirtomaa-ajalta, jolloin alkuperäisasukkaiden piti sopeutua valloittajien tahtoon? Vai onko kenties amerikkalaisuus nykyään niin ihannoitavaa tai päälle tunkevaa, että jotkut oman kulttuuriin esiintymismuodot joutuvat väistymään?

8.2 Köyhyys

Vähäiset resurssit ja kehnot puitteet liikunnanopetukselle ovat kehitysmaalle tietyllä tavoin hyväksyttävä. Nicaraguan koululiikunnan kehittäminen ja koulutuksen tukeminen ovat tärkeitä asioita, mutta koulujärjestelmän kehittyminen on mahdollista vain, jos maan talous on paremmassa kunnossa. Osasyynä talouden kehittymättömyyteen voi olla paikalliselle kulttuurille ominainen huolettomuus, joka näkyi esimerkiksi tavanomaisilla myöhästymisillä tapaamisista. Lukuisten luonnonkatastrofien maassa, jossa hyökyaallot, trooppiset myrskyt ja maanjäristykset eivät ole harvinaisia, on kai parempi miettiä vain tätä päivää eikä murehtia huomista.

Suurempana syynä köyhyyteen luulen kuitenkin olevan kehitysmaihin liittyvä problematiikka maailman taloudessa ja jatkuvassa kasvun ajattelussa. Chossudovsky (2004, 21) kertoo kirjassaan maailmanlaajuisesta talouden rakennemuutoksesta, joka keskittää vaurautta yhä pienemmälle osalle väestöstä. Samalla kun rikkaat rikastuvat, niin köyhien määrä kasvaa. Virallisen köyhyysrajan alapuolella elävät ihmiset lasketaan nykyään miljardeissa: Maailmanpankin arvion mukaan kolmannes kolmannen maailman ihmisistä elää alle yhdellä dollarilla päivässä. Chossudovsky lisäksi syyttää Maailmanpankin köyhyystilastoja manipuloiduiksi ja köyhyysrajaa, 1 dollari päivässä, mielivaltaisesti asetetuksi. (Chossudovsky 2004, 31 – 49.) Tällainen taloudellinen eriarvoisuus maailman väestön keskuudessa joka tapauksessa lisää syrjäytymistä - tästä katulapset ovat surullinen esimerkki.

8.3 Tutkimuksen pohdintaa

8.3.1 Tutkimusprosessi

Tie tämän tutkielman tiimoilla alkoi keväällä vuonna 2002, kun vaimoni sai tietää mahdollisuudestaan lähteä suorittamaan fysioterapian opiskelujen työharjoittelujaksoa Nicaraguaan ja minä mahdollisuudestani päästä mukaan vapaaehtoiseksi katulapsiprojektiin. Tein syksyn ja talven aikana liikuntapedagogiikan proseminarityön

katulapsista ja lähdimme toukokuussa 2003 matkaan. Matkan jälkeen aineistoni oli koskemattomana puolisen vuotta, jonka jälkeen käytin osaa opettajien vastauksista kasvatustieteen proseminarityöhön. Kokemusten prosessointi jatkui edelleen syksyllä 2004, jolloin pysähdyin uudestaan mietiskelemään ja lukemaan kenttäpäiväkirjaani, sekä täydentämään sitä. Huomasin mieleeni palaavan paljon muistoja ja ajatuksia matkaltani, kun kirjoitin kenttäpäiväkirjaa puhtaaksi, joten lisäsin siihen ajatuksiani jälkeensäkin. Kyselyiden vastauksien lukemisen aloitin myös syksyllä 2004. Aineisto sai siis levätä hetken ennen kuin katsoin, mitä matkalta oli tarttunut mukaan.

8.3.2 Tutkimus ja minä

Tutkielmani aineisto perustui omiin kokemuksiini kahden kuukauden Nicaraguan matkalta, mutta aineistossa on lisäksi opettajien ja oppilaiden kokemuksia koululiikunnasta. Kellesin (1984, 155 – 156) mukaan kokemukset ovat subjektiivisia havainnoimalla tuotettua tietoa, joihin vaikuttavat useat eri asiat tutkijassa itsessään, tutkittavassa kohteessa sekä ympäristössä. Kokemusten kautta tuotetun tiedon osalta tutkimukseni edustaa fenomenologista tiedonkäsitystä. Induktiivisen logiikan piirteet tulevat esiin aineistolähtöisyydessä. Aineistonkeruumenetelmät ovat etnografiselle tapaustutkimukselle ominaisia.

Toisen kulttuurin kuvaaminen toiselle kulttuurille on ominaista antropologiselle tutkimukselle, jossa ilmeneviä ongelmia Kelles (1984) on tutkinut. Sopeutuminen vieraaseen kulttuuriin on eräs kenttätutkimuksen avainasioista. Sopeutuminen voidaan luokitella eri tavoin. Erään mallin mukaan sopeutujia on kolmenlaisia: koteloitujia, kosmopoliitteja sekä alkuasukkaita (Kelles 1984, 54 – 85). Omaa kenttätutkimusjaksoa miettiessäni tunnistan itsestäni kaikkia kolmea tyyppiä. Ainakin alussa koteloiduin ajoittain oman kulttuurini pariin juttelemalla päivisin pääosin suomalaisten harjoittelijoiden kanssa, sillä tuntui helpottavalta puhua omaa kieltä. Sopeutumisesta uuteen kulttuuriin helpotti oman elämäntavojen mukanaolo samassa kaupungissa; koti-ikävä ei vaivannut ja kokemuksia pystyi päivittäin purkamaan. Vaimon mukanaolo saattoi toisaalta jarruttaa hakeutumista muiden ihmisten seuraan, vaikka työskentelimmekin päivisin eri paikoissa. Uskon pääosin olleeni kuitenkin lähinnä kosmopoliittia sopeutujaa, joka hakeutuu yhtäläillä maanmiehien

kuin paikallistenkin seuraan. Alkuasukas -tyyppinen sopeutuja hakeutuu vain paikallisten seuraan ja lopulta jopa menee naimisiin paikallisen kanssa. Tällaisia piirteitä tuli hieman esiin halutessamme muuttaa kauemmas keskustasta köyhempään perheeseen asumaan. Ihanteellinen antropologi ei Kellesin (1984, 54 – 85) mukaan voi olla mikään edellä mainituista kolmesta sopeutujatyypistä, vaan mieluiten kosmopoliitin ja alkuasukkaan välimuoto.

Tutkimuksessani olen tutkijana ollut itse tärkein tutkimusvälineeni (ks. Grönfors 1982, 3). Kellesin (1984, 107) mukaan antropologisessa kenttätyössä tutkijan kulttuuritaustan analysoiminen ei ole helppoa, koska se on koko ajan mukana ohjaten havaintojen tekemistä ja rajaten teorioita. Taustaolettamuksia voidaan luokitella eri tasoille. Pelto (1970) luokittelee taustaoletukset metateorioihin ja henkilökohtaisiin teorioihin (Kelles 1984, 107 – 117). Metateoriat voivat olla esimerkiksi olettamuksia arvoista, jotka usein ovat peräisin länsimaisesta demokraattisesta ajattelutavasta. Henkilökohtainen teoria voi olla esimerkiksi oletus, että alkeellisimmissä oloissa elävien keskuudessa ei esiinny niin paljon ahdistaa kuin teollistuneissa yhteiskunnissa. Taustaolettamukset voivat olla maailmoja syleileviä ja jäsentymättömiä tai tunnepitoisia ja varhain opittuja. Olettamukset voidaan ainakin osittain tiedostaa jouduttaessa vastakkaisten olettamuksien, maailmankatsomusten tai käsitysten kanssa tekemisiin. (Kelles 1984, 107 – 117.)

Monet omista taustaolettamuksistani huomaan olleen epärealistisia, jopa lapsellisia. Niistä mainittakoon esimerkiksi kansan yhtenäisyys, jonka huomasin olleen virheellinen. Nicaragualaisten poliittisissa mielipiteissä oli eroja, jotka olivat syynä joidenkin ihmisten välisen kanssakäymisen kylmäkiskoisuuteen. Huomaan olettaneeni, että maan köyhyydestä huolimatta vauraus jakautuu tasaisesti ja että varallisuuserot eivät näy katukuvassa kovin selvästi. Taustaolettamuksia koululiikunnalle minulla olivat köyhyys ja välineiden puute. Oletin myös, että opettajat ja oppilaat olisivat tietysti kaikki yhteistyöhalukkaita, jopa innokkaita yhteistyöhön kanssani, mutta huomasin vastoinkäymisten jälkeen olleeni liian hyväuskoinen. Kaikkia taustaoletuksia tutkija ei voi tiedostaa, mikä tulee esille mm. Kellesin (1984, 116) tutkimuksessa, jonka mukaan antropologi ei voi täysin vapautua eikä tulla edes tietoiseksi kaikista kulttuurinsa käsityksistä, jotka värittävät hänen havaintojaan.

8.3.3 Kyselyt

Kenttätyöjakson lyhyden sekä kielitaitoni puutteellisuuden takia päätin tehdä opettajille ja oppilaille avoimet kyselyt. Kyselyiden vastaukset jäivät varsin pintapuolisiksi muutaman sanan tai muutaman lauseen vastauksiksi. Syvemmän tiedon saavuttamiseksi oppilaiden kyselyt olisi voinut korvata esimerkiksi ainekirjoituksella koululiikunnasta tai muutaman oppilaan tai oppilasryhmän haastattelulla. Opettajien vastaukset olivat huomattavasti pidempiä kuin oppilaiden, mutta tieto jäi niissäkin pinnalliseksi. Teemahaastattelu muutamalle opettajalle olisi voinut tuottaa syvempään luotaavaa materiaalia.

Sekä opettajien että oppilaiden vastauksissa silmiinpistävää oli niiden kirjavuus. Joku kertoi olevansa täysin tyytyväinen esimerkiksi ministeriöltä saatuihin ohjeistuksiin tai liikuntatunnin toimintaan, kun toinen saattoi arvostella niitä ankarastikin. Kritiikin vähäisyyteen saattoi osaltaan vaikuttaa toimenkuvani epäselvyys havainnoijana ja tutkijana. Jotkut oppilaat saattoivat pelätä opettajien lukevan vastaukset, eivätkä sen takia ehkä uskaltaneet arvostella, vaan tyytyivät myötäilemään nykyisen tuntitoiminnan hyvyttä. Kaikki opettajatkaan eivät välttämättä luottaneet minuun tutkijana, joten valtion tekemiä ohjeistuksia eivät kaikki halukkaat ehkä uskaltaneet arvostella. Helpompi oli olla tyytyväinen kuin kritisoida. En voi tietenkään väittää, että kritiikin vähäisyys johtui ainoastaan uskalluksen puutteesta, vaan uskon, että tilanteeseen voi aidosti olla myös tyytyväinen.

8.4 Kehitysnäkymiä

Nicaraguan kulttuuri tarjoaa liikuntakasvatukselle ainutlaatuisia mahdollisuuksia. Luonto ja viidakot tarjoavat mahdollisuuden retkeilylle ja elämysliikunnalle. Miltä kuulostaisi koululuokan kanssa patikointi tulivuoren päälle, laskeutuminen sen kraatteriin muodostuneeseen järveen uimaan ja eväiden syöminen? Entä retki viidakossa, samalla eliöstön monimuotoisuuden tutkiminen ja temppuilu Tarzanin tapaan liaaneissa? Meren rannan ja järvien lähellä sijaitsevat koulut voisivat kokeilla uimaopetusta tai muuta vesiturheilua aina pallopeleistä surffaukseen.

Nicaraguan mediassa näkyvät urheilulajeista parhaiten nyrkkeily ja baseball. Nyrkkeilyssä kontaktilajina en suoranaisesti näe soveltamismahdollisuuksia koululiikuntaan. Kuntonyrkkeily sen sijaan voisi olla erinomainen liikuntamuoto nicaragualaiseenkin kouluun, sillä siinä pääsee hyvin alkuun pelkällä hyppynarulla ja paksulla patjalla. Nyrkkeilyn suosio mediassa voisi antaa pohjaa myös itsepuolustus- ja budolajien tuomiselle koululiikuntaan – näissä lajeissa välineillääkään ei ole suurta merkitystä, vaan tärkeintä on kunnon kohottaminen sekä vastustajan kunnioittaminen. Baseballia näkyi televisiossa päivittäin, mutta kouluilla sitä ei välineiden puutteen takia juurikaan pelattu; suosittu muunnelma tästä oli vähemmän varusteita vaatinut kickball, jossa pallona oli jalkapallo, mailoina jalat ja räpylöinä kädet. Kulttuurissa olennaisena osana olleet musiikki ja tanssi antavat hyvät perustelut musiikkiliikunnan ja tanssin opetuksen sisällyttämiseen koululiikuntaan.

Nicaragualaisen koululiikunnan suurimpana ongelmana voidaan pitää rahan vähyyttä ja ammattitaidon puutetta. Kekseliäisyydellä ja luovuudella saadaan ihmeitä aikaan ilman rahaakin. Nicaragualaisessa kulttuurissa on ainutlaatuisia ja arvokkaita piirteitä, joita kannattaa hyödyntää maan liikuntakasvatuksessa. Koululiikuntaa tulisi siis uskaltaa kehittää perinteitä arvostaen ja niistä lähtökohdista, joihin ympäristö antaa mahdollisuuden – olipa kyseessä sitten kehitysmaan liikuntakasvatus tai pienen kyläkoulun liikuntatunnit.

LÄHTEET

- Alasuutari, P. 1994. Laadullinen tutkimus. Tampere: Vastapaino.
- Chang, M. 2004. (Viitattu 22.4.2005). Saatavilla www-muodossa
<[URL:http://www.jinotepenicaragua.com/pages/1/index.htm](http://www.jinotepenicaragua.com/pages/1/index.htm)>.
- Chossudovsky, M. 2004. Köyhyyden globalisointi. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.
- Clifford, J. 1991. Notes on (Field)notes. Teoksessa Sanjek, R. (toim.) Fieldnotes the makings of anthropology. Ithaca: Cornell University Press, 47–70.
- Grönfors, M. 1982. Kvalitatiiviset kenttätöyömenetelmät. Juva: Werner Söderström Osakeyhtiö.
- Hagget, P. (toim.) 1996. Maailma tänään. Meksiko, Keski-Amerikka ja Karibia. Kööpenhamina: Bonniers Specialmagasiner A/S.
- Hauhio, J. & Kinnunen, T. 1989. Kadun kasvatit – videon oheismateriaali. Teoksessa J. Berto, Kadun kasvatit – video. Espoo: Suomen kulttuurimediayhdistys ry.
- Harilahti, V. 2001. Voiko katu olla koti? Kulttuuriantropologinen tutkimus hondurasilaisista katulapsista ja katulasten avustusjärjestöstä Casa Alianzasta. Kulttuuriantropologian pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Historian ja etnologian laitos.
- Honkala, J. (toim.) 2004. Factum: Uusi tietosanakirja 2004: 5. Porvoo: Weilin+Göös, 205.
- Innanen, M. 2001. Isyys ja äitiys nuorten kertomana – lukiolaisten tyttöjen ja poikien kirjoituksia. LIKES -tutkimuskeskus. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 130.

- Jaakkola, R. 2000. Yhdistyneiden kansakuntien lapsen oikeuksien sopimus ja Suomen lapset. Teoksessa E. Valjakka (toim.) Näkökulmia lapsen oikeuksiin. Helsinki: Suomen YK-liitto ry, 6-11.
- Johnson, A. & Johnson, O. R. 1991. Quality into quantity: On the measurement potential of ethnographic fieldnotes. Teoksessa Sanjek, R. (toim.) Fieldnotes. The makings of anthropology. Ithaca: Cornell University Press, 161–186.
- Kelles, A. 1984. Antropologisen kenttätöön ongelmia. Tutkijan persoonan, sukupuolen ja kulttuuritaustan vaikutuksesta antropologiseen tutkimukseen. Helsinki: Suomen antropologisen seuran monisteita 5.
- Laakso, L. & Numminen, P. 2001. Liikunnan opetusprosessin A, B, C. Liikuntakasvatuksen julkaisuja 5. Liikuntakasvatuksen tutkimus- ja kehittämiskeskus. Jyväskylän yliopisto.
- Nuto, T. 2003. Koulupäivä Nicaraguassa. Keskisuomalainen 12.10.2003, Sunnuntaisuomalainen, 16.
- Otavan oppimateriaalit. (Viitattu 24.1.2005) Saatavilla www-muodossa <URL:http://www.otavanoppimateriaalit.net/maantieto/amerikka/oppilaat_ryhma.html>.
- Ottenberg, S. 1991. Thirty Years of Fieldnotes: Chancing Relationships to the Text. Teoksessa Sanjek, R. (toim.) Fieldnotes. The Makings of Anthropology. Ithaca: Cornell University Press, 139–160.
- Pietilä, L. & Vuorela, K. 1997 (Viitattu 24.1.2005). Pietarin katulapset. Saatavilla www-muodossa: <URL:<http://lyyra.kempele.fi/katulapset/>>.
- Puhakainen, J. 1995. Kohti ihmisen valmentamista. Holistinen ihmiskäsitys ja sen heuristiikka urheiluvallmennuksen kannalta. Tampereen yliopisto.

- Quintero, T. E.; Román, M. L. E.; Zelaya, A. D. 2001. Documento sobre la Educación Física basada en estándares de contenido. Ministerio de Educación, Cultura y Deportes. Comisión de Educación Física. Dirección General de Educación, Dirección de Currículum, Dirección de Educación Primaria. Gobierno de Nicaragua: MECD.
- Sironen, E. 1995. Urheilun aika ja paikka. Jyväskylä: LIKES. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 100, 11 – 29.
- Suomi – Nicaragua -seura 2003. (Viitattu 24.1.2005). Saatavilla www-muodossa <URL:<http://www.suominicaraguaseura.fi/maa/historia/johdanto.htm>>.
- Suonoja, K. 2002. Kumppanina Maputossa. Kokemuksia Mosambikista 1994 – 1996. Vihti: Suomi – Mocambique Seura, 99-101.
- Syrjälä, L. & Numminen, M. 1988. Tapaustutkimus kasvatustieteessä. Oulun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimuksia 51/88.
- Ulkoasiainministeriö (Viitattu 25.2.2004). Saatavilla www-muodossa <URL:<http://global.finland.fi/tietopankki/maat.php?lajittelu=maat&id=28&kieli=1>>.
- United Nations Development Programme 2000. Human Development Report 2000. New York: Oxford University Press.
- United Nations Population Fund (Viitattu 13.6.2005). Saatavilla www-muodossa <URL:<http://www.unfpa.org/focus/nicaragua/index2.htm>>.
- Yin, R. K. 1994. Case study research. Design and methods. Applied social research methods series vol. 5. London: Sage.

Ylönen, M. 2000. Tanssi sinisen pellon kaduilla: kokemuksia ja kohtaamisia Bluefieldsin kaupungissa Nicaraguassa. Liikuntapedagogiikan lisensiaatintutkimus. Jyväskylän yliopisto. Liikuntakasvatuksen laitos.

Ylönen, M. 2004a. Moniääninen May Pole – nicaragualainen tanssirituaali osallistujien kokemana. Kulttuuriantropologian pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Historian ja etnologian laitos.

Ylönen, M. 2004b. Sanaton dialogi: tanssi ruumiillisena tietona. Jyväskylän yliopisto. Studies in sport, physical education and health 96.

8. Describa el equipamiento que tiene en la escuela para enseñar Educación Física

9. ¿Que piensa acerca de los programas, planes de enseñanza, información e instrucciones para su trabajo, elaborados por el Ministerio de Educación, Cultura y Deporte? ¿Te gusta cambiar algo? ¿Que y porque?

10. ¿Cómo le gustaría desarrollar su propio trabajo como profesor de Educación Física?

Puede continuar al otro lado de la página. ¡Muchas gracias por su respuesta! –Eero Lapinkero

LIITE 2 Oppilaiden kysely

Preguntas para estudiantes de las escuelas de Jinotepe acerca de las clases de Educación Física. Julio 2003.

Las respuestas serán confidenciales y sea sincero. Por favor, responda a todas las preguntas con escritura clara.

1 Edad: _____

2 Sexo (encierre en un circulo la respuesta correcto): femenino masculino

3 Escuela (encierre en un circulo la respuesta correcta): primaria secundaria

Responda a las siguientes preguntas con un par de oraciones.

4 ¿Cuales cosas te gustan más de las clases de Educación Física?

5 ¿Cuales cosas no te gustan de las clases de Educación Física?

6 ¿Que tipo de actividades y cuales cosas te gustaria tener más en las clases de Educación Física?

!Muchas gracias por sus respuestas! –Eero Lapinkero

REPUBLICA DE NICARAGUA
MINISTERIO DE EDUCACIÓN, CULTURA Y DEPORTES
DELEGACIÓN DEPARTAMENTAL CARAZO
CUADRO DE DISTRIBUCIÓN DEL TIEMPO PARA EL DESARROLLO DE CONTENIDOS DE EE-FF

SEXTO GRADO **II SEMESTRE**

UNI	CONTENIDOS	TEMAS	T	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80				
E D F G	EJERCICIOS CORRILES BÁSICOS	De Organización																																													
		De Fuerza y Estiramiento	25	5	5	5	5	5																																							
		De Agilidad y Equilibrio	90						5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	
A T L E T	CARRERAS	De Contribuciones	50																																												
		De Rapidez																																													
		De Resistencia	182					13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13																										
L E T	SALTOS	De altura en estilo frontal																																													
		De altura en estilo fija	49	13	13	13																																									
		De longitud	104																																												
E M P U L S I O N E S	LANZAMIENTOS	De balones y pelotas	104																																												
		De pesos y bastones	104																																												
		Corre y tira																																													
V A R I A D O S	VARIADOS	Carrera de números																																													
		Arrancada y llegada																																													
		Balón por el techo																																													
T R A D I C I O N A L E S	TRADICIONALES	Quién es más rápido																																													
		Tablero																																													
		Botero																																													
P R E D E P O R T I V O S	PREDEPORTIVOS	Pan caliente	60	12	12	12	12	12																																							
		Pica y defende	48																																												
		Driblar las tarcas	48																																												
J U E G O S	JUEGOS	Interceptar el pase	48																																												
		Quien sigue	48																																												
		Más toques	48																																												
P E R I O D O D E I N I C I O	PERIODO DE INICIO	Relevo de volcadas	48																																												
		Zigzag con los pies	36																																												
		Corra el pase	48																																												
P E R I O D O F I N A L	PERIODO FINAL		320	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10			
			160	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5					

Esta hoja comprende los contenidos básicos que aparecen en el programa, desglosados en 40 sesiones de clase a impartirse durante el semestre. Cada casilla vertical constituyen frecuencia de clase, contemplándose para cada día un período de ejercicios de desarrollo físico de 5 minutos, otro de atletismo de 13 minutos y un juego de 12 minutos.

P E E F F I N A L E S

LIITE 4. Tuntisuunnitelmat

EL OBJETIVO

LOS MUSCULOS
CALENTARSE

MEJORAR
LA FUERZA DE
LOS MUSCULOS

MEJORAR EL
EQUILIBRIO

MEJORAR LOS MUSCULOS
DE LAS NALGAS

MEJORAR LOS MUSCULOS
DE LOS PIES Y DE
DEL VIENTRE

MEJORAR LA RAPIDEZ
DE REACCION Y
DE CARRERA

LOS MUSCULOS
RELAJARSE Y
DEVOLVER

EL EJERCICIO

- 2 o 3 JUGADORES EVITAR Y OTROS AGARRAR (EN LAS LINEAS!)

- EL CIRCULO DE LA CONDICION FISICA
 - LOS Z-SALTOS x 10
 - LOS MUSCULOS DE LA ESPALDA x 20
 - LOS MUSCULOS DEL VIENTRE x 20
 - LAS PECHADAS x 15

- ONE FOOT, TOUCH THE GROUND ON 5 SPOTS, TOTAL 20 ON EACH LEG.

- "EL BORSOW-PASEO"

- LA POSICION PECHADA LOS PIES ALTERNANDO DELANTE (COMO CARRERA)

- LAS COMPETICIONES DE LA CARRERA (DIFERENTE POSICIONES)
→ GRUPOS DE 2 o 3

- ~10 MINUTOS ESTIRAR
 - LAS PANTORILLAS
 - LOS MUSLOS DELANTERA
 - " " TRASERO
 - LAS NALGAS
 - ...

LAS IMPORTANTES COSAS

TRANQUILA ABAJO Y
¡RAPIDO ARRIBA!

! LA CONCENTRACION!

TRANQUILA

¡RAPIDO!

LA SALIDA, CUANDO
EL PROFÉ PITA

¡EN EL FIN
DE ENTRENAMIENTO!

EL OBJETIVO

LOS MUSCULOS CALENTARSE

MEJORAR EL EQUILIBRIO

MEJORAR LA FUERZA DE LOS MUSCULOS

LOS MUSCULOS DE

1 EL VIENTRE

2 LA ESPALDA

3 LOS PIES

MEJORAR LA RAPIDEZ Y LA HABILIDAD CON PELOTA

EL EJERCICIO

JUGAR AL MARRO

EL CANGREJO-PEGUE

MOVIMIENTO COMO EL CANGREJO

ESTA DE UN PIE Y TOCA LA TIERRA VEINTE VECES EN 5 PUNTOS

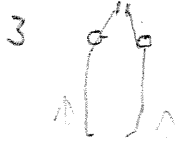
EL CIRCULO DE LA CONDICION FISICA
→ DOS ALUMNOS JUNTOS
→ FRENTE A FRENTE

→ LAS MANOS CHOCAN

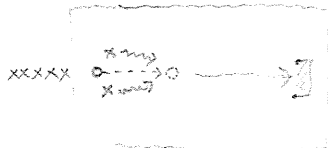

→ EL APRETÓN DE MANOS

→ LAS MANOS CHOCAN

EL JUEGO 1 a 1

→ LA SALIDA CUANDO EL PROFÉ PITA

→ DIFERENTE POSICIONES EN LA SALIDA

LAS IMPORTANTES COSAS

UN PERSON CAMINANDO AGARRA Y OTROS EVITAN COMO LOS CANGREJOS

¡CONCENTRACIÓN!

LOS PARS EN EL PERSONAL RITMO

¡ATENCIÓN! ¡ESTIRAN TRANQUILA LOS MUSCULOS EN EL FIN DE ENTRENAMIENTO!

😊 Eero Lapinkero